

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Rusko-Čínská energetická bezpečnostní politika

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Tolde

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Stanislav Myšička Ph.D.

Hradec Králové, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 27. 7. 2016

Annotation

Tomáš, Tolde. *Russian-Chinese energy security policy*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2016, 53 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor's thesis deals with Russian-Chinese energy safety. First chapter looks at energy safety from theoretical point of view and analyses both strategy and market principles. The main content of the work is energy policy of both Russian federation and Chinese republic concentrated mainly on oil and gas sector. The fundamental part is devoted to bilateral relationships between Russian-Chinese energy safety and factors, that led to intensification of mutual cooperation and signing of gas agreement Power of Siberia.

Keywords: Energy security, strategic principle, the market principle, oil, gas, energy resources, Russia, China, Power of Siberia, oil and gas pipelines.

Anotace:

Tomáš, Tolde. *Rusko-Čínská energetická bezpečnostní politika*. Hradec Králové: Filozofická fakulta Univerzita Hradec Králové, 2016, 53 pp. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá rusko-čínskou energetickou bezpečností. V první kapitole se nahlíží na energetickou bezpečnost z teoretického hlediska a rozebírá se zde strategický a tržní princip. Hlavním obsahem práce je energetická politika Ruské federace a Čínské lidové republiky probíraná především v oblasti ropy a zemního plynu. Stěžejní část se věnuje bilaterálním vztahům rusko-čínské energetické bezpečnosti a faktorům, které vedly k prohloubení vzájemné spolupráce a k podpisu plynové dohody Power of Siberia.

Klíčová slova: Energetická bezpečnost, strategický princip, tržní princip, ropa, zemní plyn, energetické zdroje, Rusko, Čína, Power of Siberia, ropovody, plynovody.

Osnova:

Úvod	2
1. Energetická bezpečnost	6
1.1. Strategický versus tržní princip	7
1.2. Energetická bezpečnost z pohledu odběratele a dodavatele	11
2. Energetická politika Ruské federace	15
2.1. Situace v energetickém sektoru	15
2.1.1. Sektor ropy	16
2.1.2. Sektor plynu	17
2.2. Vývoj energeticko-bezpečnostní politiky po nástupu Vladimíra Putina	18
2.3. Energetická strategie Ruska do roku 2020 a 2030	20
3. Energetická politika Čínské lidové republiky	22
3.1. Sektor ropy	22
3.2. Sektor plynu	23
3.3. Aktéři čínské energeticko-bezpečnostní politiky	24
3.4. Energetická bezpečnostní politika Číny	25
3.4.1. Energetická strategie 2020	26
4. Energeticko-bezpečnostní vztahy Ruska a Číny	27
4.1. Pohled do minulosti	30
4.2. Jednání o ropě	32
4.3. Jednání o plynu	32
4.4. Důvody, které vedly k zefektivnění vzájemné spolupráce	36
4.4.1. Vnější faktory ovlivňující rusko-čínské vztahy	37
4.4.2. Změny na ruské straně	39
4.4.3. Čínské důvody pro spolupráci s Ruskem	39
5. Nejnovější vývoj energeticko-bezpečnostních vztahů Ruska a Číny	40
Závěr	42
Použité prameny a literatura	
Prameny	45
Literatura	47
Přílohy	50

Seznam zkratk:

BP	British petrol
CNOOC	China National Offshore Oil Corporation
CNPC	China National Petroleum Corporation
ČLR	Čínská lidová republika
EIA	Energy Information Administration
ESPO	East Siberia Pacific Ocean
EU	Evropská unie
LNG	Liquefied Natural Gas
OPEC	Organization of the Petroleum Countries
RF	Ruská federace

Seznam jednotek:

bcm	miliarda metrů krychlových
mil.b/den	milion barel/den
mil.t/r	milion tun ročně
Tcm	trilion metrů krychlových

Úvod

Energetika, energetická politika a s tím související energetická bezpečnost jsou pojmy, které se v současnosti dostávají do širších debat mezinárodních vztahů, ale i politických věd. (Ocelík 2014:13) Za posledních 100 let se suroviny jako ropa a zemní plyn staly natolik důležitými a strategickými surovinami, že téměř žádná ekonomika státu by se nedokázala bez nich obejít. Z tohoto vyplývá obrovský význam energetické politiky. Zdaleka totiž nejde pouze o elektřinu, teplo či pohonné hmoty, ale především o to, jak zásadně ovlivňují ekonomickou stabilitu a současně bezpečnost země. Státy, které jsou v pozici dovážejícího, se snaží o maximální zabezpečení dodávek těchto surovin, jejichž výpadek může vést k fatálním problémům. Může se jednat o zabezpečení chodu průmyslu, jenž je zcela závislý na pohonu a energii, zabezpečení domácností, ale i udržení určité ekonomické stability. Velmi důležitým sektorem, který je velmi ovlivňován stabilitou dodávek, jsou obranné složky státu. Výpadek dodávek energetických zdrojů by mohl ohrozit chod armády a tím i bezpečnost celého státu. Zde mohou navazovat rozpory, které ohrozí bezpečnost zemí, mimo jiné závažné skutečnosti mohou exportní země vytvářet nátlaky na země importující. Již v minulosti jsme byli svědky např. ropných šoků v letech 1973 a 1979.

Tato bakalářská práce se zabývá energetickou bezpečností konkrétně mezi Ruskou federací a Čínskou lidovou republikou (ČLR). Dalo by se předpokládat, že Rusko a Čína mají ideální podmínky vzájemně výhodně spolupracovat v oblasti energetické politiky. Rusko je v současnosti jedním z největších vývozců ropy a zemního plynu. Dle organizace „British petrol“ Rusko vyprodukovalo v r. 2014 534 mil. tun ropy denně a tím se stalo druhým největším producentem ropy. Na stejném místě se umístilo i v produkci plynu s 573 mil. m³. (BP 2015) Naopak Čína je označována jako jeden z největších odběratelů těchto surovin. Například v r. 2014 se umístila na 3. místě ve spotřebě plynu s množstvím 185 mil.m³/den a na 2. místě ve spotřebě ropy s množstvím 520 mil.tun/den. (BP 2015)

Celá Ruská ekonomika je velmi závislá na vývozu surovin a mezi stěžejní body ruské oficiální energetické strategie patří maximalizace exportu. O možné výborné obchodní spolupráci napovídá i fakt, že čínská poptávka po ropě a zemním plynu neustále roste. Bohužel na vztahy těchto dvou zemí nelze nahlížet pouze z hlediska dodávek energií a energetické bezpečnosti. Nárůst spolupráce od počátku 90. Let 20. století je o poznání intenzivnější, obchodní spolupráce zvolna roste. Úspěšně země spolupracují na poli mezinárodní politiky, kde se profilují určitým vymezením proti unipolárnímu uspořádání světové politiky a hegemonii Spojených států amerických. Zároveň je v mezinárodních otázkách i ve vztazích mezi nimi mnoho významných momentů, kdy se neshodují a jejich zájmy jsou odlišné. Proto vztahy mezi těmito zeměmi jsou velice důležité i pro pochopení jejich energetické spolupráce.

Předkládaná práce, jak již bylo zmíněno výše, se zabývá především bilaterální energetickou bezpečnostní politikou Ruska a Číny. V květnu 2014 byla uzavřena smlouva mezi Gazpromem a Čínskou národní ropnou a plynárenskou společností (CNPC), která je po téměř dvou desítkách let poměrně vlažné spolupráce zásadním krokem. Hlavním cílem je zjistit, jaký je aktuální stav spolupráce po podpisu smlouvy v oblasti dodávek plynu a ropy: proč stále existují bariéry bránící hladkým obchodním stykům těchto zemí navzdory tomu, že podmínky k nim se zdají být oboustranně velmi výhodné.

Práce hledá odpovědi na otázky: jaké faktory vedly k uzavření této smlouvy; co se touto smlouvou změnilo a jaké jsou vyhlídky na úspěšnou budoucí spolupráci v oblasti energetiky. Dále se ptá, jaké je světové dění v energetické politice s dopadem na Rusko-čínské vztahy. Časový rámec práce je určen uzavřením smlouvy v roce 1996 o strategickém partnerství (Strategic partnership of equality, mutual confidence and mutual coordination for the 21st century) dosud, vzhledem k prvním pokusům o vzájemnou spolupráci.

Práce je členěna na 5 hlavních částí, z nichž první oddíl se zabývá teoretickým konceptem energetické bezpečnosti. V této části se práce pokusí poukázat na současné teoretické debaty a hlavní

témata energetické bezpečnosti. Druhá a třetí kapitola je věnována lehkému pohledu do energeticko-politické historie daných zemí a nejdůležitějším milníkům, které jsou důležité pro pochopení Rusko-čínských vztahů.

Čtvrtá kapitola se pokusí nastínit hlavní témata mezinárodní spolupráce a důležité historické momenty určující společnou politiku. Tento oddíl je důležitý pro pochopení vývoje vztahu ve společné energetické spolupráci. Současně se tato kapitola zabývá problémy ať už ze strany Ruské federace či ČLR, které znemožňují hladkou vzájemnou spolupráci a také vnějšími faktory: například vliv Evropské unie nebo otevírání dalších trhů a nalezišť. Shrnují se zde jednotlivá jednání, jež předcházela smlouvě z r. 2014. Především se detailně zaměřuje na tuto přelomovou smlouvu v čínsko-ruské spolupráci - na faktory vedoucí k uzavření smlouvy. Co se touto smlouvou změnilo a jaké jsou vyhlídky do budoucnosti, bude shrnuto v páté kapitole.

Užitou metodologií práce je empirická analýza vzájemných vztahů. Teoretický přístup, který je použit při zkoumání cílů práce, vychází z realistické tradice mezinárodních vztahů. Základní body realistické tradice takto shrnul autor Dannreuther: Přístup a kontrola nad přírodními zdroji se stává elementárním pro přežití státu, energie je klíčovým sektorem národní síly a zájmu, energetické zdroje se stávají stále vzácnějšími a nejistými, tímto narůstá soupeření o přístup a kontrolu zdrojů, zvyšuje se pravděpodobnost konfliktů a válek o zdroje. (Dannreuther 2010: 3)

Použité zdroje budou převážně cizojazyčné, především anglické. Vzhledem k významně aktuálnímu tématu práce využívá hojně novinové články, různé analytické dokumenty Mezinárodní energetické agentury, ale především odborné články a knihy. Mezi stěžejní odborné knihy, ze kterých práce čerpá, patří především „Axis of convenience“ od autora Bobo Lo (Lo 2006), jež je světoznámým odborníkem na zahraniční politiku Ruska a Číny. Dále je nutné zmínit knihu od G.Bahgat „Energy security: An interdisciplinary approach“ (Bahdat 2011). Velké množství, pro tuto práci důležitých odborných

článků publikuje nakladatelství „The Oxford Institute for Energy Studies“, např. od autorů J.Hendersona a J. Sterna „The Potential Impact on Asia Gas Markets of Russia's Eastern Gas Strategy“ (Henderson et al.: 2015) nebo „Sino-Russian Gas and Oil Cooperation: Entering into a New Era of Strategic Partnership“ od autora Keun-Wook Paika (Paik 2015). Je to jedna z mála prací, která se věnuje rozsáhle smlouvě o plynové spolupráci z r. 2014 a jejího dopadu na zúčastněné státy. Dále je třeba zmínit i velmi obsáhlou práci českých autorů H. Koďouskové, P. Kuchyňkové etc. „Energetická bezpečnost asijských zemí a Ruské federace“ (Koďousková 2014) s níž tato bakalářská práce významně pracuje. Vzhledem k tomu, že práce se věnuje velmi aktuálnímu tématu, čerpá nejnovější data z ruských a čínských deníků a různých novinových článků.

1. Energetická bezpečnost

Hned na úvod této kapitoly je důležité říci, kde a kdy se pojem energetické bezpečnosti objevil. Jak poukazuje Waisová, témata spojená s bezpečností, zkoumáním války a konfliktů, jsou klíčová pro mezinárodní vztahy. Bezpečnostní studia, mírová studia, řešení konfliktů, rozvojová studia spolu s mezinárodní politickou ekonomikou lze chápat jako podobor mezinárodních vztahů (Waisová 2003: 12-14). Všechny výše zmíněné podobory se mnohdy překrývají. Zároveň s koncem studené války můžeme sledovat slučování výzkumných agend, přičemž bezpečnost se zaměřovala již i na jiné problémy, než striktně pouze na otázky vojenské. Například na zhoršování životního prostředí, migraci, ekonomické krize, v neposlední řadě i na roli mezinárodních organizací při prevenci mezinárodních a vnitrostátních konfliktů (Waisová 2003: 15). "Se změnou struktury vztahů v mezinárodním systému a se změnou charakteru aktérů se změnil charakter bezpečnostních vztahů a zdroje hrozeb a rizik. Vedle tradičních vojenských a politických hrozeb se na konci 20. století objevují ekonomické, ekologické i sociální hrozby" (Waisová 2003: 11).

Na rozšiřování výzkumné agendy bezpečnostních vztahů poukazuje i Barry Buzan, který dělí energetickou bezpečnost do vojenského, ekonomického, politického a společenského sektoru. Do ekonomické bezpečnosti zahrnul přístup ke zdrojům, trhům a finančním prostředkům. Do programu jednání ekonomické bezpečnosti zahrnul vztah ekonomiky a vojenských výrobních kapacit a využití hospodářské závislosti především na ropě k prosazení politických cílů (Buzan 2005: 118).

Energetická bezpečnost-pojem, jenž je v současné době hojně používaný v politických či veřejných debatách, ale současně je i každodenním tématem denních zpravodajství. Tento pojem se začal objevovat v sedmdesátých letech minulého století: "Tehdy především v souvislosti s důsledky ropných krizí, strukturálních změn světové

ekonomiky a vzednutím neomalthusiánských¹ obav z blížícího se vyčerpání zásob fosilních paliv" (Ocelík 2014:13).

Avšak za prvopočátek debat o energetické bezpečnosti považují odborníci moment, kdy Winston Churchill zásadním způsobem změnil pohon anglické flotily², a současně téměř každá ekonomika světa se stala závislou na energetických zdrojích pocházejících ze států, jejichž bezpečnostní systémy se teprve vyvíjí a kde je zvýšené riziko teroristických útoků, politických nepokojů či ozbrojených konfliktů (Yergin 2006: 69-70).

1.1. Strategický versus tržní princip

V debatách o energetické bezpečnosti se setkáváme s dvěma hlavními konkurenčními přístupy: strategickým a tržním. "Napjatý trh s ropou způsobený rostoucí globální poptávkou a nenadálé výpadky produkce zvyšující cenu "strategické" komodity, obavy z nacionalismu, nestability v producentských zemích a z teroristických útoků i vědomí ztenčujících se globálních zásob ropy přidávají na dominanci přístupu k energetické bezpečnosti" (Kodůusková 2014: 23). Touto definicí autorka Kodůusková shrnuje strategický princip vycházející z realistické tradice v mezinárodních vztazích.

Realisté předpokládají, že státy jsou předurčeny ke sledování cílů svých národních zájmů, primárně bezpečnosti. Mají tedy sklon vidět energetickou bezpečnost jako součást globální energetické politiky a používají ji jako nástroj pro uskutečňování zahraniční

---

¹ Malthusova populační teorie říká, že člověk, jako každý přírodní druh, má přirozenou touhu zvětšovat počet svých potomků. Kdyby byly zdroje obživy neomezené, zvyšovala by se populace geometrickou řadou. Avšak zemědělská produkce je limitována úrodnou půdou a růst populace naráží na nedostatek potravin."(Holman 2010: 4) Malthusiánství vychází ze z výše uvedené citace s tím, že se objevila nová forma malthusiánství, která poukazuje na postupné vyčerpávání zdrojů. "Novodobí malthusiánci nahlíží na mnohé přírodní zdroje jako na dané, proti nim pak stojí člověk-konzument a sám hospodářský růst jako nepřítel, kterého je potřeba spoutat". (Holman 2010:5)

² V roce 1911 Winston Churchill, v té době Lord of the Admiralty, udělal historické rozhodnutí. Přikázal vyměnit pohon Britského námořnictva z uhlí na naftu. Tímto se Královské námořnictvo stalo flexibilnější a rychlejší. V důsledku tohoto kroku pro Velkou Británii se stalo klíčové udržení bezpečných a plynulých dodávek ropy, ropa se stalo strategickou surovinou (Yergin 2011: 508).

politiky. Jsou skeptičtí ke schopnosti energetických trhů uspokojovat dlouhodobou nabídku/poptávku. Realisté poukazují na to, že ropa či zemní plyn jsou strategické suroviny, které by měly být používány exportéry k uskutečňování zahraniční politiky. Autor Michael Klare hovoří o systému "rising powers/shrinking planet": tedy o systému, kde rostoucí mocnosti jsou důvodem zmenšující se planety, jelikož riziko energetických válek je veliké. Ve svých prognózách líčí až katastrofické scénáře, kde hovoří až o totálním zničení a o následně stěží obyvatelné Zemi v důsledku sérií fatálních energetických konfliktů (Klare 2008: 11). Tento názor je poměrně hojně rozšířený mezi realisty.³ Ve světě džihádu, terorismu, rychlého šíření zbraní hromadného ničení, kde se rychle prohlubuje propast mezi islámem a Západem, realisté nemohou ignorovat fakt, že tři čtvrtiny zásob konvenční ropy a téměř polovina zásob zemního plynu je koncentrována právě v muslimských zemích (Luft 2009: 340).

Vzhledem k tomu, že strategický přístup vychází z výše uvedených názorů realistů, je možné ho shrnout takto: Pro strategický přístup je klíčová role politické autority- státu, která je významně aktivní v zabezpečování dodávek surovin a rozhoduje se na základě relativního zisku (Ocelík 2014: 10). Jasným znakem pro tento přístup je posilování energetické bezpečnosti, poněvadž na ní závisí nejen ekonomický růst, ale i politická či vojenská moc státu. "Zdroje energie jsou nezbytné pro přežití státu, zároveň jsou považovány za nástroj, s jehož pomocí může být jiný stát poškozen. Jsou součástí velmocenského soupeření" (Kodůusková 2013: 49). Zdroje energie jsou zde považovány za velmi strategické a jsou používány jako nástroje zahraniční politiky. Spolehnutí na jejich získávání nesoucí možná rizika selhání znamená významně i ohrožení právě národní bezpečnosti. Hlavním nástrojem státní moci

---

³ Toto je možné podpořit názorem o vyčerpání zdrojů, obecně používaným termínem "peak oil". Kde se tvrdí, že svět je blízko k maximálnímu možnému výstupu těžby zdrojů a nevyhnutelně nastane pokles zásob a těžby. Následky by mohly být katastrofální. Jedni tvrdí, že následky se budou projevovat "pouze" chaosem v průmyslu, vládě a národních ekonomik. Druzí naopak vidí scénář horší. Domnívají se, že následkem vyčerpání zdrojů bude válka, strádání a možné vyhynutí lidského druhu. (Yergin 2011:437)

je trh, jehož fungování je naprosto podřízeno zájmům státu. Existuje zde snaha pomocí kontroly státních energetických zásob ovlivňovat domácí i zahraniční politiku a potřeba získání co nejlukrativnějších přístupů k energetickým zdrojům v zahraničí (Ocelík 2014: 18). Snahou vlád je omezit či zcela odstranit dopady případného přerušení dodávek zemního plynu a ropy ze zahraničí účinnými bilaterálními dohodami. Mezi důležité strategické činnosti patří budování ropovodů a plynovodů, protože účinně limituje producenty nečekaně měnit odběratele (Kropatcheva 2014: 2). "Ve světě strategického smýšlení, permanentního soupeření o zdroje energie a snahy posilovat vlastní pozice na úkor ostatních aktérů nastává velké riziko rivality, konfrontace, či dokonce "válek o zdroje" (resource wars), transportní trasy nebo klíčovou infrastrukturu" (Kodousková 2013: 50).

Ve zcela opačném tržním chápání energetické bezpečnosti, které vychází z liberálně-idealistické tradice mezinárodních vztahů, "má výsadní postavení tržní mechanismus a aktéři rozhodující se na základě absolutních zisků, přičemž fyzická bezpečnost dodávek je vedlejším produktem jeho alokační efektivity" (Kodousková 2014: 10).

Liberálové vidí budoucnost o něco pozitivněji. Nedomnívají se, že by mělo dojít až k ozbrojeným konfliktům k zabezpečení zdrojů. Poukazují na fakt, který tomu účinně brání tím, že v současné době je levnější si ropu koupit, než ji získat násilím. Všechny zúčastněné strany, ať už odběratelé či dodavatelé, mají zájem na stabilitě. Liberálové tedy v rámci energetické bezpečnosti jsou skálně přesvědčení o síle trhů a především o vzájemné závislosti-jako klíči k zajištění energetické bezpečnosti (Luft 2009: 340). Jinak řečeno věří, že trhy s ropou a zemním plynem jsou globálního charakteru a jakékoliv přerušení dodávek bude mít dopad na cenu těchto produktů kdekoliv na světě.

V rámci tohoto tržního přístupu by měly být zásahy ze strany státu minimální. Trh by měl být co nejvíce liberální, obchodní a investiční bariéry minimalizované a zároveň zjednodušené

investování do nových zdrojů (Dannreuther 2003: 200-201). Podstatou je efektivní alokace zdrojů, kterou zaručuje konkurenční trh. V tomto případě zde stát vystupuje pouze jako regulátor a dohlížitel a ztrácí postavení výsadního aktéra čili poskytovatele bezpečnosti (Ocelík 2014: 18). Tržní přístup, který považuje ropu také za obchodní komoditu, která může být předmětem vyjednávání, předpokládá, že státy, které potřebují ropu či zemní plyn, si je zaopatří raději prostřednictvím obchodních jednání než násilnými a též dražšími prostředky. Ovšem je třeba mít na paměti, že oba tyto přístupy jsou ideální typy, představující dva vzdálené konce pomyslného spektra. Ve skutečnosti bychom stěží hledali stát, který by následoval striktně jeden či druhý přístup.

Zatím nezodpovězenou otázkou zůstává, jak zkoumat vzájemné bilaterální vztahy. K uchopení Rusko-čínského vztahu se skvěle hodí relativně komplexní „Voskressenskiho teorie“, která zahrnuje různé proměnné faktory a vytváří jakousi střední cestu. Dle této teorie existují vnitřní a vnější faktory, které ovlivňují mezistátní spolupráci. Mezi vnější faktory patří systémové faktory, které pramení ze socio-politického prostředí: rozdílná státní zahraniční politika, stupeň rozporu v mezinárodním systému, počet států hraničících se zkoumanými státy nebo regionální/mezinárodní organizace nepřátel (Voskressenski 2003: 62). Mascotto doplňuje tuto teorii o chybějící faktor, tj. úroveň nebo strukturu globálního energetického trhu (Mascotto 2010: 7). Vnitřní faktory Voskressenski rozděluje do 2 skupin: objektivní a subjektivní. Mezi objektivní faktory řadí: bezprostřední životní prostředí, kde je zkoumána geopolitická pozice; zkoumání teritoria; národní zdroje; dále stav a úroveň ekonomiky a její překrývání se zahraniční politikou; v neposlední řadě stav a úroveň politiky (např. politický systém, stabilita, role zájmových skupin ve vztahu k formulaci zahraniční politiky, demografie a kultura - národní identita, historické a kulturní dědictví) (Voskressenski 2003:63).

1.2. Energetická bezpečnost z pohledu odběratele a dodavatele

Mezi nejznámější definice energetické bezpečnosti bývá zahrnována definice od autora Daniela Yergina: "energetická bezpečnost je jednoduchý přístup k dostatečným dodávkám za přijatelné ceny" (Yergin 2006: 70-71). Shrnuje dále, že k zabezpečení spolehlivých energetických dodávek je nutná diverzifikace, elasticita, integrita surovinových trhů a neméně důležitý přístup k informacím (Yergin 2006: 75-76). Diverzifikace je samozřejmě výhodná současně pro dodavatele i pro odběratele, jelikož obě dvě strany tím snižují svoji závislost. Neméně důležitým principem je potřeba určité elasticity, resp. je žádoucí, aby byla poptávka i nabídka odolná vůči okolním vlivům, např. použití skladovacích zásob proti výpadkům dodávek. Taktéž potřeba informací je z hlediska plynulého chodu dodávek nezbytností. V případě různých krizí informace zamezují panice a mají tendenci stabilizovat trhy. Tak interpretuje energetickou bezpečnost Yergin. Nicméně definice energetické bezpečnosti se bude lišit jak z pohledu odběratele, tak dodavatele.

Tab. č. 1: Největší spotřebitelé zemního plynu v roce 2014

země	spotřeba v mil.m³/den	změna oproti roku 2013 v %	podíl na světové produkci v %
USA	759	2,9	22,7
Rusko	409	-1	12
Čína	185	8,6	5,4
Írán	170	6,8	5
Japonsko	112	-0,9	3,3

Tabulka vlastní, zdroj: (BP 2015).

Tab. č. 2: Největší spotřebitelé ropy v roce 2014

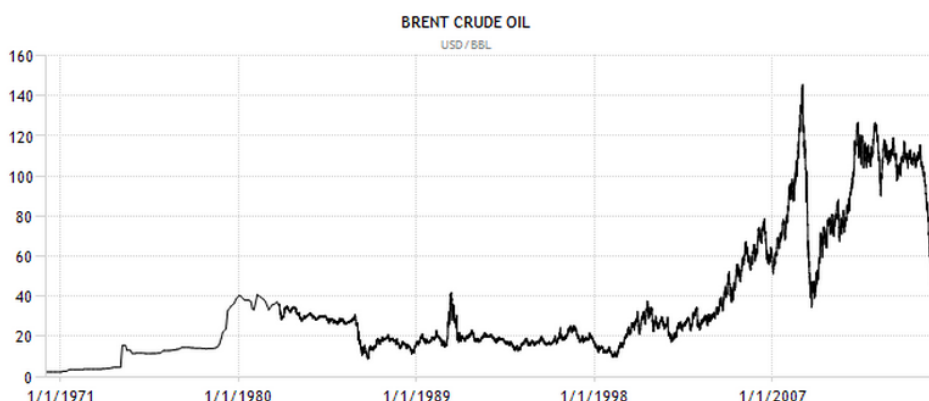
země	spotřeba v mil.tun/den	změna oproti roku 2013 v %	podíl na světové produkci v %
USA	836	0,5	19,9
Čína	520	3,3	12,4
Japonsko	196	-5,2	4,7
Indie	180	3	4,3
Rusko	148	0,9	3,5

Tabulka vlastní, zdroj: (BP 2015).

Odběratelské státy se snaží logicky nejprve zabezpečit poptávku po energetických surovinách z vlastních zdrojů. Pokud stát nedisponuje těmito zdroji, je nutné se postarat o zabezpečení dovozu. Zpravidla tyto státy hledají takovou zemi, která je geograficky blízko, politicky stabilní a hlavně se jedná o spolehlivého dodavatele. Samozřejmostí je, aby mezi státy panovaly natolik přátelské vztahy, aby byl potenciální obchod oboustranně výhodný. Vycházíme-li z výše uvedené Yerginovo definice energetické bezpečnosti, lze říci, že státy se snaží zajistit takové množství dodávek, které za normálních okolností dokážou uspokojit poptávku všech subjektů v daném státě. Bohužel ne vždy státy spolu sousedí, proto potřebují využívat pro své dodávky transportní země, přes které potrubí vede. Samozřejmě i na tyto země jsou kladeny stejné nároky, jako na samotného dodavatele.

Jak již bylo zmíněno v první kapitole, ropné šoky v 70. letech 20. stol. vyvolaly tak mohutné rozkolísání trhů a zvýšení cen ropy, že mnoho států se tak dostalo do ekonomické recese. Během těchto událostí si státy, které jsou závislé na dovozu, začaly uvědomovat důležitost stabilních dodávek energetických surovin za přijatelnou cenu a tím i nutnost je zajistit. Vždyť první ropná krize v roce 1973 způsobila zvýšení ceny ropy z původních 3 USD/barel na 13 USD/barel. Během druhého ropného šoku v roce 1979 se zvedla cena ropy až na 40 USD/barel. Ovšem mezi léty 2004- 2008 se ceny ropy dostaly až na téměř čtyřnásobek a to na téměř 140 USD/barel viz graf č. 1. (BP 2015, Ropa)

Graf č. 1: Vývoj cen ropy

Zdroj:(Ropa.cz)

Takové cenové skoky nutí dovážející státy přemýšlet o snižování závislosti na těchto energetických komoditách a hledání alternativ. Pro snížení nepříznivých následků, se kterými zvyšování cen souvisí, se snaží dovážející státy sjednat pevnou cenu na co nejdelší období různými pro ně výhodnými kontrakty.

Na druhou stranu takovéto dramatické zvýšení cen ropy významně ovlivňuje dodavatelské státy, např. právě Rusko či Saudskou Arábii. Rusko, na jehož HDP se velmi významně podílí příjmy z vývozu surovin, zažilo velmi dynamický hospodářský růst.

Tab. č. 3: Největší producenti ropy v roce 2014

země	produkce v mil. tun	produkce v mil.b/d	změna oproti roku 2013 v %	podíl na světové produkci v %
Saudská Arábie	543	11505	0,9	12,9
Rusko	534	10838	0,6	12,7
USA	519	11644	15,9	12,3
Čína	211	4246	0,7	5
Kanada	209	4292	7,9	5
Írán	169	3614	2	4
Spoj.Ar.Emiráty	167	3712	0,9	4

tabulka vlastní, zdroj: (BP 2015).

Tab. č. 4: Největší producenti zemního plynu v roce 2014

země	produkce v mil.m³/den	změna oproti roku 2013 v %	podíl na světové produkci v %
USA	728	6,1	21,4
Rusko	578	-4,3	16,7
Katar	177	5,2	5
Írán	172	0,4	5
Kanada	162	3,8	4,7
Čína	134	7,7	3,9

tabulka vlastní, zdroj: (BP 2015).

2. Energetická bezpečnost Ruské federace

Tato kapitola spolu s další hned navazující kapitolou o energetické politice Číny si kladou za cíl nastínit vývoj energetického sektoru tak, aby bylo snadné analyzovat vzájemné vztahy těchto zemí jak v minulosti, tak v budoucnosti. K tomu je potřeba nastínit vývoj energetického sektoru v oblasti ropy a také zemního plynu a neméně důležité je charakterizovat aktéry ruské energetické politiky a jejich proměnu v čase.

Energetika má pro Ruskou federaci jakožto největšího producenta zemního plynu a druhého největšího producenta ropy zásadní význam (Bahgat 2011: 157). V tomto směru za zmínku rozhodně stojí ruské výhledy, co se týče vyčerpanosti zásob. Oproti ostatním největším ropným dodavatelům se Rusko potýká s omezeností svých ropných zásob, ty jsou totiž odhadovány na 60mld barelů dle EIA z roku 2012⁴ (EIA 2012). Mnozí teoretikové upozorňují na nesoulad mezi zmíněnými zásobami a tím, že se Rusko nachází na vrcholu žebříčku producentů. Jen pro ilustraci: předpokládá se, že ruské zásoby při daném tempu produkce vydrží cca 22 let, přičemž u států středního východu je odhadováno víc jak 80 let (Bahgat 2011:157).

Jak už bylo řečeno, podstata ruské energetické politiky spočívá v tom, že energie je brána jako "strategická přednost", která hájí zájmy státu a nesleduje tak cíle k maximalizaci zisku energetických společností.

2.1. Situace v energetickém sektoru

Po rozpadu sovětské svazu se Rusko ocitlo ve velkém chaosu. Situace na domácí půdě byla velmi špatná z hlediska politického i ekonomického a nemalou měrou k tomu přispívala sociální a ekonomická tranzice, tzn. přechod od centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku s tržními prvky. S tím souviselo jejich otevření se mezinárodnímu obchodu s relativně dynamickou

---

⁴ British patrol dokonce odhaduje zásoby až na nějakých 88mld barelů na konci roku 2011

liberalizací cen, na což, jak poukazuje Dixon, nebyla ruská ekonomika vůbec připravená (Dixon 2008: 1). Stát podpořil rozsáhlou privatizaci z obav, že by se ředitelé největších podniků mohli spojit v novou politickou sílu. A konkrétně ropné vlastnictví bylo složitým neprůhledným systémem přerozděleno mezi 13 soukromých společností. Naopak transport ropy a sektor plynárenství byl zcela v rukou vlády (Kodůusková 2014: 43-44). Na konec se výše zmíněnou "ropnou krizí", spojenou s celkovou transformací politického, ekonomického a sociálního systému, podařilo překonat díky několika faktorům: především byla nastolena nová politická stabilita, byl devalvován rubl a pomalu se zvyšovaly ceny ropy ve světě.

2.1.1. Sektor ropy

Těsně před pádem režimu stál sovětský svaz na vrcholu těžby, tehdy se vytěžilo 12,5 mil. barelů denně. Nicméně po rozpadu se těžba propadla o neuvěřitelných 50% na cca 6 mil. barelů denně (Bahgat 2011: 158-159). Pro nově vznikající režim to byla výrazně citelná rána. Bohužel pro samotnou těžbu ropy též, zavinila to dlouhodobě chybějící a podceňovaná podpora tohoto stěžejního průmyslového odvětví, chyběl kapitál na rozvoj technologií, na podporu hledání nových nalezišť i na výstavbu nových ropovodů a podporu zpracování ropy.

Co se týče stavu zpracování ropy, i tady bylo zapotřebí velkého kapitálu k rozsáhlým inovacím. Jak totiž vysvětluje autorka Kodůusková, ruská zpracovatelská technologie je zastaralá a vykazuje značnou míru opotřebení. Vždyť z celkových 27 velkých rafinerií bylo 12 postaveno před r. 1950 a dalších 8 před r. 1960. "Tím se vysvětluje i fakt, že hloubka rafinace a podíl světlých ropných produktů na celkové produkci ruských rafinerií jsou velmi nízké. Průměrný index Nelsona⁵ ruských rafinerií činil v roce 2008 pouhých

---

⁵ Index měřící komplexnost rafinerií přidělováním jednotlivých faktorů k různým jejím součástem. Faktory jsou poté sečteny do jednoho indexového čísla. Vyšší index znamená více komplexnější rafinerii produkující lepší výstupní produkty, než méně komplexnější rafinerie (Businessdictionary).

4,45. Pro porovnání Severní Amerika má průměrný index - 10,2, Evropa - 7,8, celosvětový průměr je 6,7" (Kodůusková 2014: 146).

Mezi největší zpracovatele surové ropy bezesporu patří společnost Rosněřt' a Lukoil. Mezi další významné společnosti se řadí TNK-BP, Gazpromněřt', Surgutněřgaz. Společnost Lukoil je jedna z největších soukromých celosvětových společností, jež produkuje 2% celkové světové produkce a vlastní 1% ropných světových zásob. V Rusku se podílí na produkci ropy 16,4%. Společnost se zabývá produkcí, průzkumem nalezišť a rafinací (Lukoil). Naproti ní stojí společnost Rosněřt', což je největší ropná společnost ve vlastnictví ruské vlády. 69,5% je drženo zcela vládní společností Rosněřtegaz. Společnost se zabývá veškerými činnostmi v ropném průmyslu tj. průzkumem nalezišť, produkcí ropy, ale i zemního plynu, zpracováním ropy a zapojuje se do řady přímořských projektů (Rosněřt').

Co se týče samotného transportu ropy, dominantní společností je Transněřt', podílející se na transportu až 93% ruské ropy. V současnosti téměř většina ropovodů míří na západ, viz tabulka č. 5 (Kodůusková 2014:146).

2.1.2. Sektor plynu

Rusko je, co se zásob a produkce zemního plynu týče, supervelmoc. V současnosti drží přibližně 23,7% světových zásob (BP 2015) a řadí se tudíž na špici žebříčku producentů i exportérů. Vývoj plynového segmentu byl významnou součástí strategie k modernizaci sovětské ekonomiky od konce 2. světové války. Bohužel vedle ropného sektoru byl o zemní plyn menší zájem. Na atraktivitě mu ubíral fakt, že veškerá infrastruktura související s plynem je podstatně komplikovanější a především to, že zemní plyn nebyl považován, jako ropa, za základní průmyslové odvětví.

Hlavním a prakticky jediným aktérem v oblasti plynu v Rusku je společnost Gazprom. Gazprom je "globální energetická společnost zaměřená na geologický průzkum, výrobu, dopravu, skladování,

zpracování a prodej plynu" (Gazprom). Na světových zásobách se podílí celými 17%, a v Rusku drží přibližně 72% domácích zásob (Gazprom). Jako jediná společnost dlouhodobě vyráběla a vyvážela zkapalněný plyn LNG, což už v současnosti není pravda, jelikož došlo k liberalizaci trhu s LNG v Rusku. Důvodem liberalizace bylo zaostávání výroby a distribuce LNG v porovnání se světem.

2.2. Vývoj energeticko-bezpečnostní politiky po nástupu Vladimira Putina

Blank ve své práci odcitoval Putinovo mínění, že v chaosu, který nastal po rozpadu sovětského svazu, stát musí zasáhnout a potvrdit kontrolu nad zdroji k využití pro státní zájem. Tím stabilizovat energetický sektor a využít příjmy z prodeje energií pro zvýšení státního rozpočtu. Jelikož téměř celý energetický sektor trpěl a stále trpí nedostatkem investic a kapitálu k modernizaci továren a infrastruktury, dle jeho názoru je nutné zřízení velkých finančně-industriálních společností, které budou podněcovat rozvoj exportu, zajišťovat domácí nabídku a podílet se na investicích v energetickém sektoru (Blank 2006: 15). Z tohoto názoru jasně vyplývá, že "inaugurace Vladimíra Putina na post prezidenta se stala pro sektor energetiky zlomovým okamžikem. Odvětví bylo restrukturalizováno: státní podíl v Gazpromu byl zvýšen na 51%, ropné společnosti byly konsolidovány, zestátněny nebo reorganizovány tak, že z původních 13 vertikálně integrovaných ropných společností zůstalo osm. Počínaje druhým volebním obdobím Putin razantně zvýšil státní podíl v těžbě ropy z 13% v roce 2004 na téměř 40% v roce 2007" (Kodůusková 2013: 44).

Vladimir Putin byl do funkce prezidenta jmenován v r. 2000, avšak již od r. 1999 zastával funkci premiéra. Prostředí, v němž se jako prezident ocitl, nebylo pro prezidentskou pozici vůbec příznivé. V Rusku po rozpadu Sovětské svazu byla veškerá moc v rukou oligarchie, která ovládla 90. léta. Tato vrstva lidí pocházela z ne zcela úspěšné privatizace státních firem. Velká část pocházela

z privatizace energetického sektoru. První volební období Putina lze označit za období zúčtování se starým pořádkem a s Jelcinovými lidmi ve vysokých politických či ekonomických postech, kteří mohli stále velmi ovlivňovat dění jak na domácí tak i světové politické a ekonomické půdě.⁶

Typickým příkladem takového "zúčtování" bylo vydání zatykače na Michaela Chodorkovského - vlastníka firmy Jukos, jenž byl obviněn z daňových úniků a odsouzen na 10 let v roce 2005. Olcott se na toto téma vyjadřuje dost negativně. Je názoru, že ač nejsou žádná seriózní šetření, zatčení Chodorkovského byla jen snaha odstranit miliardáře z ruského politického života a tím zároveň poslat jakýsi výhrůžný vzkaz ostatním oligarchům (Olcott 2004: 11). V různých publikacích se lze dočíst, že toto zatčení mělo pravděpodobně dva důvody: jednak rostoucí politické ambice Chodorkovského a mezinárodní postavení Jukosu. Tento kontroverzní proces měl zásadní význam pro pozdější rusko-čínské vztahy, jelikož Jukos měl v plánu nasměrovat ropovod do Daqingu v Číně. Nicméně Putin preferoval trasu přes Nachodku do Japonska (Olcott 2004: 12-14).

Období po nástupu Putina do funkce lze charakterizovat jako období celkové ekonomické modernizace země. "V tomto období je patrné několik momentů, které se úzce dotýkají vztahu vývoje ruské vnitřní i zahraniční politiky a energetické politiky. Spíše než převratné změny v hlavních směrech geopolitické orientace ruské zahraniční politiky sledujeme proměnu nástrojů, její pragmatizaci a ekonomizaci, postupné provázání energetické politiky s bezpečnostní politikou, které je patrné i z dikce oficiálních koncepčních a strategických dokumentů, které se týkají zahraniční, bezpečnostní a energetické politiky" (Kodřousková 2014: 191). Je všeobecně známo, že snahou Putina bylo v krátké době vytvořit z Ruska mocnost se silnou ekonomikou a silného globálního hráče na energetických trzích. Mezi

---

⁶ Velmi dobře o tom, co se dělo uvnitř Ruska, pojednává Dr.Olcott ve své práci The Energy Dimension in Russian Global Strategy: Vladimir Putin and the geopolitics of oil (Olcott 2004).

nejdůležitější změny po nástupu Putina se řadí: posilování a centralizaci státní moci, které jsou patrné i v podnikatelské a ekonomické sféře; důraz na tržní principy a ekonomickou reformu, které jsou spjaté s posilováním autoritativních prvků režimu v politické sféře (Blank 2006: 15-17). "Nástup Vladimira Putina do funkce prezidenta s sebou tedy přinesl úspěšné pokusy o větší centralizaci politické moci i snahu o obnovení větší kontroly státu nad často roztržitými vlastnickými poměry v oblasti průmyslu a energetiky. Úsilí je věnováno také zajištění kontroly státu nad distribucí energetických surovin na ruském území a následně se stalo strategickým cílem zajistit též kontrolu nad transportem ropy a plynu z území nově nezávislých států, především v oblasti Kaspiku a Střední Asie" (Kodousková 2014: 193).

2.3. Energetické strategie Ruska do r. 2020 a 2030

Oficiální ruská energetická strategie vychází z dokumentu "Ruská energetická strategie do roku 2020", který byl publikován v r. 2003. V tomto dokumentu jsou zdroje energetických surovin uvedeny jako základní princip ruské energetické bezpečnosti a především hnací motor rozvoje ekonomiky. Tato strategie se primárně zaměřovala na 4 cíle: na bezpečnost domácí energetické nabídky za stálé ceny, na energetické úspory a zachování technologií, na finanční stabilitu a maximalizaci investic a na ochranu životního prostředí (Mascotto 2010: 10). Důležitým bodem v této strategii byla diverzifikace exportu, v podstatě se Rusko má nadále snažit o diverzifikaci svého exportu jak ropy, tak zemního plynu. Hlavním odbytištěm je uváděna stále se rozšiřující Evropská Unie (Bahgat 2011: 42). V dokumentu se projevilo též přání rozšířit ruský export do asijských zemí; konkrétně 30% ruského exportu ropy a 25% plynu. Jak se ukázalo, ambice to byly přehnané (Jakobson et. al. 2011: 27).

Tato energetická strategie byla nahrazena strategií novou. V listopadu 2009 ruská vláda vydala prohlášení k artikulaci jeho nové energetické politiky. Nahradila tedy dosavadní prohlášení tím, že strategie z roku 2003 byla nepřesná. Nově vzniklá strategie

zvýrazňuje hlavní investiční cíle pro podporu produkce a exportu do r. 2030. Tato revidovaná energetická strategie počítá se zvýšením exportu plynu zhruba na 75 bcm do r. 2030 primárně však zaměření bude směřovat na východní trhy, převážně tedy do Číny (Henderson 2014: 2). Pro toto navýšení exportu se počítá hlavně s využitím dvou zatím nevyužitých nalezišť Kovykty a Chayandy ve východní Sibiři společností Gazprom. Dále by se na tom měl podílet projekt Sakhalin 2 a zvyšování LNG exportu.

Dokument energetická strategie 2030 zdůrazňuje ruskou tendenci výrazněji se podílet na asijských trzích, avšak se značnou státní účastí (Ministry of Energy of the Russian Federation: 2010). Podstatně se takto umocňuje role státu a roste význam ruských státních společností. Mimo jiné k upevnování státní kontroly byl přijat zákon "Subsoil Resource Law" v r. 2005. Tento zákon totiž neumožňuje společnostem s více jak 50% zahraniční účasti usilovat o kontrolu větších či strategických nalezišť (Blank 2006: 18).

3. Energetická politika Čínské lidové republiky

Čínská lidová republika, která se dlouhou dobu vyznačovala energetickou soběstačností, se v důsledku dlouhodobého expanzivního růstu a rozsáhlé industrializace stala zemí, která je na dovozu energetických surovin závislá. Důležitými aspekty rozsáhlého vývoje jsou jednak vstup Číny do Světové obchodní organizace, současně zvýšení konkurenčního prostředí a spolupráce se zahraničními investory. To vše mělo za následek zvyšování produkce a technologického rozvoje.

V současnosti je Čína schopna většinu spotřeby uspokojit vlastními zdroji, nicméně převážně uhlím, které zastává až 70% základní spotřeby. Jako další významný zdroj je uváděna ropa, která se na celkové poptávce podílí 19%, zemní plyn pouze 4% (EIA 2009).

3.1. Sektor ropy

Počátky produkce ropy je možné nalézt již za vzniku Čínské lidové republiky v r. 1949. Avšak v této době byla produkce na velmi nízké úrovni. Čína se však postupně snažila podporovat rychlou industrializaci a modernizaci, to se jí vedlo převážně díky významným nalezištím v Daqingu. Díky stoupající produkci si Čína udržela soběstačnost v době, kdy bylo uvalené hospodářské embargo vůči Číně ze strany USA, bohužel však na úkor ekonomického a sociálního rozvoje. Po ukončení embarga ze strany USA začalo postupně docházet k politickému i ekonomickému sbližování USA a Číny. Mimo jiné, ukončení embarga a ropné krize v 70. letech⁷ byl jedním z příčin celkové modernizace země a ekonomický růst, který se od 80. let pohyboval kolem 10 %. S úspěšnou modernizací a expanzivní politikou rychle rostla spotřeba ropy a již v r. 1996 přestala být Čína schopna uspokojit domácí poptávku po ropě. Stala se zemí závislou na importu. (Kodřousková 2014: 31-32, Christie et al. 2009: 2-4)

---

⁷ Kdy Čína pohotově využila nárůstu světových cen ropy a začala vyvážet ropu do Thajska, Filipín, Japonska atp.

Tento impozantní hospodářský růst vyvolal raketový nárůst energetické spotřeby, což jak již bylo řečeno, vedlo k velkému zvýšení poptávky po ropných produktech. Ovšem jak uvádí autor Edward H. Christie a kol., domácí nabídka ropy je v celku ustálená a spíše než zvyšování domácí nabídky se očekává spíše její lehký pokles. Výsledkem tedy logicky je, že čínská poptávka po importu ropy bude pravděpodobně stabilně růst. (Christie et al. 2009: 2) Dle mezinárodní energetické agentury, čínská spotřeba by se mohla více než zdvojnásobit a to konkrétně ze 7,7 mil.b/den v r. 2008 až na 13,3 mil.b/den v r. 2030. Tím by se dle IEA mohla Čína dostat na první místo v žebříčku importérů ropy⁸ (IEA 2009).

3.2. Sektor plynu

V současnosti je velký důraz kladen především na oblast ropy, zemní plyn je proto lehce upozaděn. Nicméně i přes tuto skutečnost zažívá Čína velmi progresivní nárůst spotřeby zemního plynu, jak lze vyčíst ze statistik organizace British petrol. Nejnovější data ukazují, že spotřeba Číny v r. 2014 činila 185,5 bcm zemního plynu, což představuje přibližně 5% celosvětové spotřeby. Pro porovnání v r. 2004 byla čínská spotřeba zemního plynu pouze 41 bcm a jeho využití dramaticky roste. V současné době drží Čína pomyslnou třetí příčku ve světové spotřebě zemního plynu, přičemž doložené zásoby 3,5 Tcm představují pouze 1,5% světových zásob. Při posuzování dané spotřeby domácí produkce a doložených zásob je v budoucnosti nezbytný import zemního plynu (BP 2014). Kodůusková ještě doplňuje, že v důsledku rostoucí spotřeby Čína přestala být soběstačnou v uspokojování domácí poptávky a od r. 2007 začala zemní plyn dovážet (Kodůusková 2014:33).

V současnosti je plyn do Číny dovážen dvěma trasami. První trasa přepravního potrubí je ze střední Asie do Číny: tzv. „Central Asia-China gas pipelines“ (CACP). Tato trasa přepravuje plyn z

---

⁸ Je počítáno, že domácí produkce ropy v Číně klesne z 3,8mil b/d, na 3,2mil b/d. Tím by mohl čínský čistý import ropy být asi 13,1mil b/d. U spojených států, které jsou na první místě jako největší importér ropy, se očekává lehký pokles importu z 13,5mil b/d v roce 2008, na 12,7mil b/d v roce 2030. (IEA 2009)

Turkmenistán z naleziště u řeky Amu Darji a z pole Galkynysh od r. 2009. Trasa je tvořena třemi částmi tras: A a B, které jsou v provozu od roku 2009/2010 s přepravní kapacitou 30 bcm a třetí trasa C je v provozu od října r. 2014 s kapacitou 25 bcm. Pro zprovoznění čtvrté trasy D, též z pole Galkynysh, poskytla čínská vláda půjčku v hodnotě 8 bil. USD s podmínkou, že od r. 2016 bude přepraveno 5 bcm a finální kapacita 25 bcm bude dosažena do r. 2020. K dohodám s Turkmenistánem ještě přibyly další dvě a to dohoda s Uzbekistánem z r. 2010 o dodávkách 10bcm plynu od r. 2012 a dohoda s Kazachstánem o dodávkách plynu s kapacitou 10 bcm (Tingting Tang 2014: 9-10).

Druhou transportní trasou je plynovod a ropovod z Myanmaru do Číny. Tato dohoda z r. 2010 předpokládá přepravu plynu o objemu 24 bcm do r. 2019.

Tyto dvě pozemní přepravy plynu doplňuje obchod se zkapalněným LNG plynem. První dohoda s Austrálií pochází z r. 2006. Austrálie bude dodávat 4,5 bcm LNG ročně po dobu 25 let. Obchodní spolupráce v oblasti LNG s Austrálií byla rozšířena o dohodu z Gorgon Gas projektu v letech 2008-2009. Spolupráce se dále rozšiřuje. Od r. 2009 se dováží plyn z Kataru s kapacitou 2,5 bcm/rok. Současně byla dohodnuta spolupráce s Indonésií v r. 2002 na 25 let s kapacitou 3,4 bcm/ročně a s Malajsií v r. 2006 taktéž na 25 let s kapacitou 4,4 bcm/ročně (Tamtéž 12-13).

3.3. Aktéři čínské energeticko-bezpečnostní politiky

Na poli energeticko-bezpečnostní politiky operují především velké státní společnosti: Čínská petrochemická společnost (Sinopec Group-China Petrochemical Corporation), Čínská národní petrolejová společnost (China National Petroleum Corporation- CNPC) a Čínská národní ropná společnost (China National Offshore Oil Corporation- CNOOC).

Společnost Sinopec Group, která je z 75% vlastněna státem, vznikla po restrukturalizaci v r. 1998. Zaměřuje se na průzkum a těžbu, zpracování a distribuci ropy a zemního plynu (Sinopec Group).

Mezi největší producenty a dodavatele ropy i zemního plynu patří státní společnost CNPC. Tato společnost vznikla z předchozího Ministerstva pro ropný průmysl. Díky obsáhlé restrukturalizaci se společnost zabývá veškerými činnostmi, které jsou spojené s těžbou a zpracováním ropy a zemního plynu, zároveň s uskladněním a transportem (CNPC).

Největší státní společností, která platí za největšího producenta ropy a zemního plynu z přímořských nalezišť, je společnost CNOOC. Společnost se zabývá především průzkumem, vývojem a produkcí ropy a zemního plynu (CNOOC).

3.4 Energeticko-bezpečnostní politika Číny

"Čínskou energetickou politiku označují jako tzv. "go-out-strategii" (go-out-strategy) tedy aktivní centrálně řízenou formu obchodní diplomacie nejvyššího politického vedení v producentských zemích, v kombinaci s působením čínských národních ropných společností, které mají společně zajistit přímou kontrolu nad zahraniční produkcí ropy (equity oil) a dostatečně diverzifikované dlouhodobé kontrakty na dodávky ropy a zemního plynu do Číny" (Lieberthal 2006: 13). Tato „go out“ strategie znamená aktivní čínskou politiku v zahraničí, kde se prostřednictvím podílení na průzkumech a rozvoji nových nalezišť, zkupováním podílů v zahraničních společnostech a rozsáhlých investic snaží o získání výhodnějších dohod (Kodousková 2014: 49).

Čínská energetická politika je determinována několika faktory. V první řadě je nutné zmínit, že bezproblémové zajištění energetických dodávek surovin je nezbytné pro udržení vůdčí komunistické strany u moci, jelikož energetické suroviny jsou hnacím motorem hospodářského růstu, který vlastně legitimuje celý čínský režim. Náhlý výpadek či nedostatečné uspokojení domácí poptávky, která stabilně roste, by mohlo ohrozit nejen samotnou komunistickou stranu, ale i režim státu. Z těchto důvodů se čínské vedení dívalo s rostoucí obavou na teroristické útoky v září r. 2001, které měly za následek zvýšení napětí na blízkém východě, díky invazi Spojených

států v Afghánistánu a Iráku. Zároveň se zvětšovaly obavy z rostoucí závislosti Číny na americké námořní moci, která zajišťuje bezpečnou námořní přepravu ropy z Perského zálivu a tím tedy může ovlivňovat čínské importy.

Jedna z prvních čínských koncepcí energetické strategie byla zveřejněna v r. 2001 současně s tzv. pětiletým plánem. Již v této době se hovoří o diverzifikaci zdrojů energetického importu a zvýšení dodávek ropy a zemního plynu z Ruska a centrální Asie.

3.4.1 Energetická strategie Číny do roku 2020

V r. 2003 byla přijata oficiální strategie Číny do roku 2020, která shrnovala priority energetické strategie na domácí půdě i v zahraničí. Především se tento dokument zaměřuje na energetickou efektivnost a její zvýšení a s tím související potřebu reformovat řízení domácích energetických firem a posílit domácí energetický trh. Mezi priority patří především potřeba zařadit do energetické politiky environmentální faktory. V této koncepci se již objevuje nutnost hledání alternativ: např. zvýšení využití vodních elektráren, obnovitelných zdrojů a zemního plynu, právě ve smyslu snížení závislosti na uhlí (Meidan et al. 2009: 610). Christie a kolektiv tyto body doplňují otázkami mezinárodního charakteru. Poukazují na nárůst významu exportérů mimo OPEC (organizace zemí vyvážející ropy) a potřebu Číny diverzifikovat dodavatele především z Ruska a Blízkého východu. Zaznívá zde i doporučení, že Čína by se měla aktivně podílet na práce přímo u zdrojů a to tedy i v průzkumných pracích (Christie et al. 2009 14-15).

4. Energeticko-bezpečnostní vztahy Ruska a Číny

Jen o několika málo vzájemných vztazích je možno prohlásit, že podněcují tak rozdílné názory, jako čínsko-ruské "strategické přátelství". Jak říká autor Bobo Lo, Moskva a Peking jsou zobrazovány tak, jako každý model mezinárodní spolupráce založený na pragmatičnosti, iniciativě a inovacích. Dále poukazuje na to, že ve světě, který je stále poznamenán obdobím studené války, toto strategické přátelství ztělesňuje naděje na nové globální multipolární uspořádání, bez dominance amerického hegemonu (Lo 2008:1). Vztahy mezi Ruskem a Čínou procházely různými stádii. Od nesmiřitelných rivalů na cestě k nukleární konfrontaci až po "nezlomné přátelství". Ovšem zároveň i dodává, že i za dob absolutně "nezlomného přátelství" zde stále byly značné trhliny čínsko-ruské solidarity (Lo 2008:2-3). V podobném duchu nad Rusko-čínským strategickým přátelstvím uvažuje i Blank, který poukazuje na to, že tyto dvě země by měly být takřka ideálními partnery⁹, jelikož se zde snoubí "ruská energetická nabídka a touha harmonizovat export s nenasytnou a rostoucí čínskou poptávkou po ropě a zemním plynu" (Blank 2006:1). Nicméně též Blank říká, že tento ideální obchodní vztah by mohl fungovat jen v případě, že by se do řízení trhů nevměšovala politika (tamtéž 1).

Překážek, které brání plynulým vzájemným vztahům, se vyskytuje mnoho. Jednou z nich je čínská protekce jejich energetických firem jako např. SINOPEC, PetroChina nebo CNOOC jak na domácí půdě, tak v zahraničním obchodě. Čínská vláda poté využívá těchto firem jako svých nástrojů k uskutečňování zahraniční politiky, kdy maximalizace zisku jde stranou a jsou spíše využívány ke strategickým cílům (Blank 2006:1). Toto ovšem platí i pro ruskou stranu. Dalo by se říci, že nejpodstatnější překážkou je to, že oba autoritativní režimy neuznávají volnost trhů v oblasti energetiky a neuvažují o ropě či zemním plynu jako o zboží, které se na trhu prodá či koupí, ale zacházejí s nimi jako se strategickými surovinami,

---

⁹ Nutno podotknout, že Blank zde uvažuje pouze z obchodního hlediska.

kteřé musí být kontrolovány státem a musí sloužit ke strategickým cílům vlády (Blank 2006: 2).

Čínští pozorovatelé se o rusko-čínských vztazích vyjadřují jako o vztazích, které jsou sice relativně vřelé na vládní úrovni, nicméně v oblasti politiky a ekonomiky ve vzájemné spolupráci pokulhávají (Jakobson 2011: 9). Kolektiv autorů Jakobson, Holtom, Knox a Peng ve své práci zmiňují několik společných rysů, které tento strategický pakt vykazuje: Pragmatismus, nedostatečnou politickou důvěru a USA faktor (Jakobson et al. 2011: 10).

V případě první slabiny se autoři domnívají, že doba, kdy ideologie či ideologická solidarita mohla pomoci překonat různé politické rozdíly, je pryč. To znamená, když se zájmy liší, strategické partnerství jde stranou a má velmi malý význam. Ideálním příkladem takového nesouladu zájmů bylo např. ruské rozhodnutí obsadit Gruzii v r. 2008 a uznání nezávislosti Abcházie a Jižní Osetie. Tento akt odhalil limity Rusko-čínského strategického přátelství.¹⁰

Klíčovým rysem je vztah obou zemí k USA, který odhaluje slabá místa rusko-čínského přátelství. Obě země shodně se snaží snižovat závislost na Spojených státech. Obě země mají tendenci snižovat závislost na USA mimo jiné i snahou vytvářet určité společné agendy právě pro potlačení amerického vlivu. A právě toto škodí vzájemné bilaterální spolupráci s USA, což může být do budoucna problém především pro Čínu, jelikož veškeré obchodní styky Číny se spojenými státy jsou mnohem větší než s Ruskem (Kim et al. 2014: 95).

Co se týče nedostatečné politické důvěry, stále se vyskytují názory, že vzájemná důvěra je velmi slabá. Ačkoliv v různých oficiálních prohlášeních se zdůrazňuje důležitost vzájemného strategického partnerství založeného na důvěře. Čínští představitelé, ale i akademická obec upozorňují, že Rusko stále oplývá globálními ambicemi.

---

¹⁰ Základní princip čínské zahraniční politiky-respektování národní suverenity a integrity, také nevměšování se do jiných státních záležitostí- ruské akce v Gruzii byly proto neakceptovatelné. Převážně se do tohoto promítnul i strach o vyvolání precedentního hnutí za nezávislost na Taiwanu či v Tibetu.

Tento názor skutečně podporuje i samotné Rusko tím, jakým způsobem nahlíží na své obrovské zásoby ropy a zemního plynu. Jsou to vlastně jeho záruky ekonomického i politického rozvoje. Autor Bobo Lo vysvětluje, že energie, pravděpodobně více než další jiné faktory, představuje novou geopolitickou éru 21. století. Přesněji se vyjadřuje, že na rozdíl od nukleárního zbrojení sovětského svazu v období studené války, je ruská energie podstatně více flexibilní a využitelná. "Zatímco v období studené války se svět obával možné nukleární konfrontace, nyní se země mocné i slabší bojí nedostatku energií a potřebují ruskou energii" (Lo 2008: 132). Rusko se tedy prostřednictvím využití svých zásob snaží o znovuzískání statusu velké energetické mocnosti. Snaží se vrátit zpět na globální trhy jako supermocnost (srov. Lo 2008: 132-133, Mascotto 2010: 12-13).

Celý pohled na Rusko-čínské energetické vztahy věcně shrnuje Mascotto: "pro Čínu energie hraje důležitou roli od té doby, co je považována za základní podporu jejího ekonomického růstu a modernizace. Proto, jak velmi Rusku bude záležet na jeho energetické produkci a exportu, tak velmi Číně bude záležet na energetickém importu. Nicméně obě země mají rozdílný pohled na energetickou bezpečnost. Ve skutečnosti nejpodstatnější rozdíl, který přispívá k ochlazení Rusko-čínských vztahů, je protiklad mezi ruskou a čínskou koncepcí energetické bezpečnosti" (Mascotto 2010: 12).

Zajímavé je, jakým způsobem se každá země vyjadřuje a hodnotí dosavadní spolupráci. V září r. 2010, kdy tehdejší ruský prezident Medveděv absolvoval třídní návštěvu Číny, se i s tehdejším čínským ambasadorem Li Huiem vyjádřili o současných vzájemných vztazích, jako o tom nejlepším, co je v jejich historii potkalo (Xinhuanet News 2010). Linda Jakobson s kolegy na toto vyjádření též poukazují. Rozšiřují ho o názor, že sice čínští politologové a analytici mohou s touto formulací souhlasit, nicméně se stále objevují komentáře, že přestože Čína a Rusko mají přes 400 let vzájemné kontakty, byla Čína z ruské strany mnohokrát podvedena a je tedy těžké se na Rusko stoprocentně spolehnout (Jakobson et al. 2011: 1-2).

4.1. Pohled do minulosti

V devadesátých letech dochází k podpisu několika důležitých smluv, díky kterým lze vysledovat postupné sbližování a prohlubování vztahů. Významně se na tom podílelo uzavření smlouvy z r. 1996 a to dohody o strategickém partnerství (Strategic partnership of equality, mutual confidence and mutual coordination for the 21st century). Avšak vzhledem k výrazně odlišnému vývoji obou států tato smlouva nevedla ke spolupráci ani na poli ekonomickém, ani v oblasti energetiky. Bohužel tyto tendence nebyly uspokojeny ani smlouvou o přátelském sousedství a spolupráci (China-Russia Good-neighborly Treaty of Friendship and Cooperation) z r. 2001 (Haas 2013: 14-15). V této smlouvě byl potvrzen zájem o pokračování jednání o ropovodu z východního Ruska do severovýchodní Asie. Dle tohoto návrhu měla být trasa zprovozněna do r. 2010. Předpokládala se kapacita 30mt ročně. Ovšem tento pozitivní vývoj vztahů byl rázně zastaven ruskou vládou prostřednictvím společnosti Transněft'. Původní plánovaná trasa do Daqingu, kterou prosazoval soukromý Jukos, byla zamítnuta a v rámci nové ruské strategie 2020 byla podpořena trasa státem ovládané společnosti Transněft' navrhující trasu do Nachodky. Celý tento proces byl ovlivněn obavami, že v případě trasy do Daqingu by se Čína stala majoritním odběratelem. Naopak nově navrhovaná trasa, v té době už známá jako ropovod ESPO (East Siberian-Pacific Ocean) umožňovala diverzifikovat Rusku odběratele, jako např. Japonsko či Jižní Koreu. Vzhledem k událostem, které nastaly ve společnosti Jukos (akce Chodorovsky), se původní plánovaná trasa zcela smetla ze stolu a z původně plánovaného kontraktu mezi Ruskem a Čínou se stala záležitost nesmírného významu pro celou východní Asii (Blank 2006: 16-18).

Na závěr, když byl všemi aktéry po náročných jednáních a řadě ústupků schválený koncept ropovodu ESPO, došlo k podpisu dohody o výstavbě odbočky ropovodu ESPO do Číny mezi společnostmi Transněft' a CNPC: tzv. „Protocol on Investment

Evaluation of Crude Oil Branch Line to China“. Dohoda počítala s trasou na ruské části ze Skovorodina do Mohe na rusko-čínské hranici a čínská část trasy z Mohe do Ta-čchingu s přepravní kapacitou 15 mil.tun/ročně (Haas 2013: 15-16). Na této fázi čítající zhruba 2700 km potrubní trasy, byly první stavební práce po různých zdrženích spuštěny v r. 2009. S prohlubující se ekonomickou krizí, poklesem cen ropy a především poskytnutím čínské půjčky 15 miliard dolarů společnosti Rosněř' a dalších 10 miliard dolarů společnosti Transněř', se konečně podařilo Číně vymoci prodloužení trasy ze Skovorodina do Daqingů plánované do r. 2010 (Itoh 2010). 1. fáze trasy byla zprovozněna od r. 2011 (Haas 2013: 16-17). Gabuev doplňuje, že čínská půjčka 25 bilionů USD byla zapůjčena bankou China Development Bank (CDB) v rámci tzv. schématu "půjčky pro energii" s příslibem dodávek 15 milionů tun ropy mezi lety 2011-2015 (Gabuev 2015: 3).

Mapa č. 1: Plánovaná trasa ESPO ropovodu

Zdroj: (Patria)

Co se týče plynu autorka Kodousková vysvětluje, "že čínskou energetickou politikou vůči Rusku v letech 2001-2011 výrazně podpořily diplomatické aktivity nejvyšších politických představitelů a i po r. 2003 se uplatňuje intenzivní "energetická diplomacie" Číny vůči

Ruské federaci. Vyjednávání o dovozu zemního plynu z Ruska však dosud nebylo korunováno úspěchem. K uzavření konkrétních dohod nedošlo a výstavba původně plánovaných projektů vázne" (Kodůusková 2013: 53). Autor Gabuev dodává, že čínský trh s plynem v r. 2000 nebyl pro Gazprom vůbec zajímavý a to především proto, že podíl plynové spotřeby z celkového energetického objemu byl pouhé 2,5 procenta (Gabuev 2015: 3).

Ovšem výrazně jinak je na tom obchod se zkapalněným plynem LNG. Tato spolupráce je sice jen v omezené míře, nicméně není rozhodně zanedbatelná.

4.2. Nejnovější dohody o spolupráci v oblasti ropy

V březnu r. 2013 se uskutečnil Rusko-čínský summit, na němž byla podepsána dohoda o navýšení importu ropy z Ruska do Číny. V podstatě společnost Rosněft' souhlasila se ztrojnásobením ropných dodávek a to z 300.000 b/d na zhruba 1mil b/den.

18. října 2013 bylo zveřejněné memorandum společností Rosněft' a CNPC o rozšíření spolupráce v oblasti průzkumu a produkce v oblasti východní Sibiře. Jednalo se o to, že budoucí vlastnická práva by byla rozložena 51% pro Rosněft' a 49% pro CNPC. Nicméně žádná další spolupráce nenastala, jelikož cena za tento projekt byla pro CNPC nepřijatelná.

V listopadu r. 2014 se završilo jednání o koupi 10% podílu společnosti Rosněft' společností CNPC. Zde je patrný odklon od obav Ruska pustit Čínu ke strategickým cílům, především díky velkému uvědomění potřeby čínských investic (Paik 2015: 3-6).

4.3. Nejnovější dohody o spolupráci v oblasti zemního plynu

Jak již bylo řečeno, spolupráce na poli zemního plynu byla celá léta velmi vágní. Důvodů, proč k nějaké výraznější spolupráci nedošlo, byla celá řada a detailněji se jimi zabývá následující kapitola. Co se týče přelomových jednání o zemním plynu, je možné zmínit dohodu Síla Sibiře (Power of Siberia) a smluvní koncept ohledně budoucí spolupráce z pohoří Altaj. Předcházela tomu mezi

lety 2004-2013 série jednání, která byla více či méně úspěšná. V březnu r. 2013 Gazprom a CNPC podepsaly memorandum o porozumění, ve kterém se smluvily na dodávkách zemního plynu v kapacitě 38bcm na 30 let s potenciální expanzí dodávek až na 60 bcm (Skalamera 2014). Na toto navazovala řada jednání o ceně za dodávky zemního plynu. Bohužel každá navrhovaná cena byla druhou stranou vždy nepřijata. Čína požadovala cenu, která by se blížila cenám za plyn odebíraný z Turkmenistánu či Kazachstánu. Gazprom ovšem požadoval zhruba o 100 USD více, viz ceny dopravovaného plynu do Číny, tab. č. 7 (Koch-Weser 2014: 11, Gabuev 2015: 4).

Tabulka č. 5: přehled cen zemního plynu importovaného do Číny.

LNG Price (\$/MMBtu)		Pipeline Gas Price(\$/ MMBtu)	
Qatar	17.82	Turkmenistan	10.09
Malaysia	8.56	Uzbekistan	8.63
Australia	3.41	Myanmar	11.45
Indonesia	3.84	Kazakhstan	3.35
Republic of Yemen	18.62	Pipeline avg	8.38
Equatorial Guinea	18.95		
The Russian Federation	17.51		
Trinidad and Tobago	15.85		
Nigeria	16.94		
LNG avg	13.5		

Zdroj: (Tingting Tang 2014: 21)

Power of Siberia

Naprosto přelomový kontrakt o dodávkách zemního plynu z východní Sibíře do severočínské Bohai Bay přes 3 severovýchodní provincie Heilongjiang, Jilin a Liaoning, byl podepsán 21. května 2014. Kontrakt, který počítá s dodávkami o 38 bcm ročně po dobu 30 let (Paik 2015: 7) by měl dosáhnout do budoucna kapacity až 60 bcm (Skalamera 2014). Dohoda o dodávkách plynu z oblasti Kovykta a Chayanda je odhadována na hodnotu 400 bilionů dolarů. K realizaci

tohoto plánu je potřeba značných investic a to zhruba 80 bilionu USD. Z toho 55 bilionů dolarů vynaloží ruská strana a zbylých 25 bilionů dolarů investuje Čína (Koch-Weser 2014: 3).

Altai Route

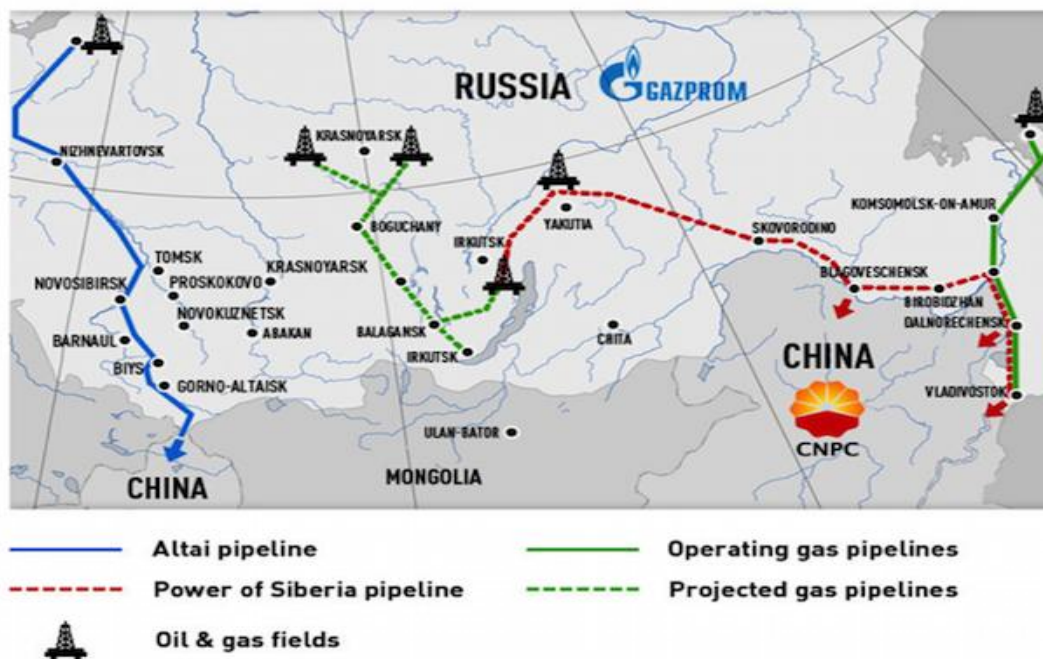
"Altai route" neboli plynovodní trasa vedená z pohoří Altaj, se stala předmětem další potenciální spolupráce. Dne 9. listopadu r. 2014 byla podepsána dohoda o možné další spolupráci a dalších dodávkách plynu. Tato předběžná dohoda počítá s dodávkami 30 bcm/rok na dalších 30 let. Tento příslib budoucí spolupráce nemá takovou hodnotu jako projekt POS, především je to nezávazná dohoda. Přesto je to bezesporu další důležitý krok k přiblížení těchto ekonomik a prohloubení vazeb. Ovšem autor Paik dodává, že možná realizace této spolupráce by se mohla uskutečnit nejdříve v letech 2020/21, při nepříznivých podmínkách až dokonce v r. 2024 (Paik 2015: 8).

Pro pochopení celé situace a pro lepší porozumění vztahů a jednání mezi Ruskem a Čínou je potřeba znát prostředí, o kterém dohody jsou. Především velmi důležité je poohlédnutí se za "pipeline politics". Konkrétně jaké plynovodní trasy jsou v plánu a jaký je střet preferencí. Dalšími důležitými body, jejichž znalost má umožnit lepší pochopení obchodních jednání, jsou: rozvoj ruských nalezišť; jaké jsou představy Ruska a jaké Číny o jejich využití; problémy s vlastnictvím a v neposlední řadě cenová politika. Jednoduše lze říci, že hlavními body při vzájemné komunikaci či vyjednávání jsou otázky, odkud a kam bude vést transportní trasa, kdo se bude podílet na financování a kdo bude vlastníkem, kdy se transakce uskuteční a jak bude nákladná.

Blank poukazuje na to, že jednání se vedou především o důležitosti plynovodního a ropovodního potrubí. Vysvětluje, že hlavní problém spočívá v tom, že společnosti Transněft' a Gazprom nechtějí a ani nebudou chtít opustit svou monopolní politiku a přesunout se na volný trh (Blank 2006: 25).

Mapa č. 2. Plánované plynovodní potrubí a naleziště „Power of Siberia“, „Altai route“.

Zdroj: (Gazprom)

V první řadě je potřeba se podívat, o jakých nalezištích se hovoří. K tomuto účelu poslouží mapa č. 1, která zobrazuje prozatím nevyužitá plynová pole v oblasti Chayanda a naleziště Kovykta ležící u Irkutsku. Odhaduje se, že chayandská pole mají zhruba 1,3 Tcm a naleziště Kovykta okolo 1,5 Tcm (Henderson 2014:3).

V případě návrhu smlouvy o dodávkách plynu z pohoří Altai, se počítá s prodloužením stávajícího plynovodu, který zásobuje evropské spotřebitele. K tomuto projektu se váže otázka: z jakých důvodů by měla k tomuto projektu přistoupit Čína? Ruské důvody jsou v tomto směru vcelku jasné. Jedním z důvodů, proč Rusko preferuje „Altai route“ před Power of Siberia, je přetlak nabídky nad poptávkou, který vznikl tím, jak již bylo mnohokrát řečeno, že poptávka z Evropy klesá, Gazprom stále hledá nová naleziště a inovuje rafinerie a transportní trasy a tím vzniká nadbytek plynu. Z těchto důvodů Rusko upřednostňuje čerpání plynu do Číny z Altaje, poněvadž nově vybudovaná těžařská pole v rámci POS, neupouštějí od dosavadních nalezišť (Paik 2015: 9-10). Neméně důležitý fakt,

který ovlivňuje právě ruské preference, je i menší finanční nákladnost tohoto projektu. Gabuev dodává, že výhodou jsou již prozkoumaná naleziště a z části již vybudovaná infrastruktura (Gabuev 2015: 4). Z plánované trasy vyplývá, že prodloužení tohoto plynovodu by mohlo ekonomicky posílit západní čínské provincie. Nicméně jak píše Henderson, Čína má již před dokončením vybudovanou hustou plynovodní síť, tzv. West-East Pipeline (WEP), která sestává z šesti plynovodních tras a přináší plyn z Tuzmenistánu, Uzbekistánu a Kazachstánu (Henderson 2015: 24).

4.4. Důvody, které vedly k zefektivnění vzájemné spolupráce

Tato kapitola obsahuje shrnutí důvodů, či vysvětlení situací, které vedly k zintenzivnění spolupráce mezi Ruskem a Čínou v oblasti energetické spolupráce. Těchto bodů je několik a každému bude věnována samostatná podkapitola.

Nejprve je nutno podotknout, že celá léta snahy o spolupráci doprovázel ruský patriotismus, díky němuž byla veškerá jednání o to komplikovanější. Skalamera vysvětluje, že nacionalismus vůči ruským surovinám nezanedbatelně rostl po celou dobu zvyšování cen ropy, tedy až do r. 2008. Nicméně i v době finanční krize, mezi léty 2008-2009, v době, kdy se očekávalo prolomení tohoto patriotického chování, stále Rusko odmítalo připustit možnost, že by Čína participovala na ruských energetických projektech. Dodává, že Rusko po celý čas bralo Čínu a její trh jako poslední možnou záchranu až v momentě, kdy by všechny jiné možnosti byly již vyčerpány (Skalamera 2014). Blank se na toto téma též vyjadřuje: upozorňuje na fakt, že znemožnění zahraničním investorům se přímo účastnit na investování a získávání podílů v ruských firmách má na svědomí patriotismus a chybějící právní stát (Blank 2006: 18). Navzdory tomu všemu byla již výše zmiňovaná rusko-čínská ropná dohoda podepsána. Mohou za to dle autora Skalamera tři faktory: Především ten, že je mezi ropou a zemním plynem znatelný rozdíl v nákladech, kdy výstavba plynovodů vyžaduje podstatně vyšší míru utopených nákladů. Druhým faktorem je snaha Číny snížit závislost

na námořnictvu spojených států. A třetím faktorem je, že v čínské energetické politice zemní plyn nehrál hlavní roli, na rozdíl od současné doby (Skalamera 2014).

4.4.1. Vnější faktory ovlivňující rusko-čínské vztahy

V jakém stavu se tedy nacházelo v evropském pohledu Rusko, které v uplynulých 20 letech neprojevovalo enormní zájem na zmíněné spolupráci? V době, kdy probíhala jednání o dohodách v oblasti plynu a ropy, vrcholily spory mezi Ruskem jako exportérem a Ukrajinou jako tranzitní zemí, která odmítala zvýšení cen za plyn.¹¹ V tomto období Putin přednesl návrh výstavby dvou plynovodů, západní Altai a východní z Kovykty a Chayandy, které měly být dokončeny v r. 2012 (Gabuev 2015: 3). Gabuev dále vysvětluje, že "energetická aliance měla být zprávou pro evropské spotřebitele po rusko-ukrajinské plynové válce v r. 2006." Zde se příkladně projevuje strategické jednání ruské vlády s úmyslem ovlivňovat zahraniční dění energetickými zdroji. Poté, co byly dodávky plynu do EU obnoveny novými dohodami, byl tento potenciální rusko-čínský kontrakt neformálně zrušen (Gabuev 2015: 3). Kim a Blank ve své práci poukazují na fakt, že toto není jediný případ zneužití ruských energetických exportů v podobě hrozeb či přerušení dodávek jako nástroje na tzv. potrestání států za politiku, která nebyla Rusku vhod (Kim et al. 2014: 99).

Velmi významným momentem na poli rusko-evropských vztahů byla bezpochyby ukrajinská krize, díky které citelně ochladly vztahy mezi Ruskem a Evropou. Pro Rusko tato dohoda měla zásadní strategický význam, protože potřebovalo nějakého silného spojence. Vztahy se zhoršily především díky tomu, že Rusko ze strany Spojených států amerických a Evropské unie bylo kritizováno

---

¹¹ První roztržka na přelomu roku 2005/2006 spočívala v tom, že Ukrajina odmítla přijmout zvýšení cen a následné vyrovnání se cen se světovými cenami, tzv. první rusko-ukrajinský rozpor. V důsledku toho, Gazprom přerušil dodávky plynu do několika států Eu. Tato krize skončila 4. ledna 2016 s tím, že byla mezi zúčastněnými státy podepsaná dohoda na 4 roky ohledně nových importních cen. (Tichý 2009)

a posléze i sankcionováno za vývoj událostí na Ukrajině (Paik 2015: 7).

Dalšími problémy, kterým musela ruská ekonomika čelit, byla snižující se poptávka po plynu ze států Evropské unie a klesající ceny ropy. Důvodů pro klesající poptávku po plynu z Ruska do Evropy bylo více. Velmi výrazným faktorem bylo snížení poptávky z důvodu levnějšího plynu z USA. Spojené státy rychle rozvíjí těžbu a produkci břidlicového plynu (shale gas) v severní Americe a přeorientovávají své exportní trasy LNG plynu do Evropy. Zvyšující se produkce břidlicového plynu ve Spojených státech má globální dopad. Přísun LNG plynu ze zemí jako je Katar či Trinidad do států Evropské unie a Asie, významně redukuje obrovský trh plynu ruské společnosti Gazprom. Tím, že USA přestaly odebírat LNG plyn z výše zmíněných zemí, nastala situace, kdy bylo potřeba se přeorientovat na evropské trhy. Rusko se díky tomu musí vypořádat se snižujícími se cenami plynu, díky převisu nabídky nad poptávkou. Součástí této "shale gas revoluce" je i snižování ruského vlivu v Evropě, díky menší potřebě ruského plynu (Kim et al. 2014: 95). Skalamera poznamenává, že díky zvýšené nabídce plynu v Evropě, spojené s několika poptávkovými poklesy kvůli recesi, dochází k situaci, kdy Gazprom není schopen splnit své závazky (Skalamera 2014).

Velmi výrazně se do rusko-čínské spolupráce promítlo snižování cen ropy. Gazprom si chtěl udržet své monopolní postavení v tomto velkém projektu, jako je i výstavba plynovodu z východní Sibiře do Číny. Problém ovšem byla nutnost velmi vysokých investic, které jak už bylo zmíněno, dosahovaly až k 80 bilionům USD. Gabuev dále poukazuje na fakt, že ještě na konci r. 2014 Rusko odmítalo připustit čínskou finanční participaci na tomto projektu (Gabuev 2015: 4). Ovšem velmi záhy bylo Rusko nuceno tuto svou politiku změnit a povolit Číně podílet se na výstavbě plynovodu.

Gabuev se domnívá, že snižování cen ropy ovlivnilo i další společný projekt a to výstavba plynovodu z pohoří Altai, využití

stávajícího plynovodu, který zásobuje již evropské spotřebitele a prodloužit ho jižně až do Číny. Výhodou tohoto konceptu je, že není zapotřebí tak vysokých investic, jako je tomu právě u výše zmíněného projektu z východní Sibiře (Gabuev 2015: 4).

Neméně důležitý fakt je, jak Paik vysvětluje, že ruská liknavost zmizela s rostoucí obavou o další čínské směřování. Poukazuje na to, že Čína byla v pozici, kdy se rozhodovala mezi Ruskem či USA a právě obava o hlubší americko-čínskou spolupráci přiměla Rusko k rychlejšímu jednání (Paik 2015: 2).

4.4.2. Změny na ruské straně

Na konci r. 2009, kdy vrcholila světová krize, se ruský hospodářský růst oproti Číně propadl, resp. zatímco ruský HDP poklesl o celých 9 procent, čínský HDP rostl ve stejném období o 8,7 procent (Gabuev 2015: 3). Toto vedlo Rusko k hlubšímu zamyšlení nad vstupem na čínský trh. Dalším faktorem, jenž ovlivnil ruské rozhodování, je neustále rostoucí význam exportu energetických surovin v ruské ekonomice, poněvadž ruský export ropy a zemního plynu se podílí na HDP 30 procenty. "Velká závislost na energetickém sektoru dělá ruskou ekonomiku zranitelnou vůči externím tržním šokům. Navzdory tomu, že ruský ropný a plynový sektor zaměstnává méně než 3% pracující populace, tyto sektory se podílejí 50% na státním rozpočtu, z 30% vytváří HDP, 40% se podílí na státních investicích a 75% na exportu (Shadrina 2014: 54). Tento fakt nutí vrcholné představitelé Ruska hledat nové trhy. V tomto případě v úvahu připadají rozvíjející se asijské trhy, především tedy Čína.

4.4.3. Čínské důvody pro spolupráci s Ruskem

Tato kapitola se bude zabývat důvody, které vedly Čínu k rozvoji spolupráce s Ruskem. Paik zmiňuje několik čínských důvodů: především plynovodní potrubí by mělo vést přes již zmíněné 3 čínské provincie, které jsou v porovnání s provinciemi bohatými na naleziště uhlí a centrálními provinciemi, zaostalé. Vidina budoucího

plynovodu přináší "plynové bohatství" a z toho plynoucí ekonomický rozvoj oblastí. Dalším palčivým problémem, se kterým se Čína potýká, je rozrůstající se ekologická zátěž. Čínská politika se tímto problémem již zabývá a prioritou je snížit čínskou závislost na uhlí. Mimo jiné i tím, že se bude snažit o co největší expanzi plynu (Paik 2015: 1). Zvýšení spotřeby plynu je jedním z hlavních bodů Čínské politiky. Jak už bylo výše řečeno, čínská spotřeba uhlí se podílí na celkové spotřebě energii, zhruba sedmdesáti procenty. Tímto neúměrně zatěžuje životní prostředí a podílí se na znečištění vzduchu. Jedním z hlavních důvodů je zvyšující se cena LNG na světových trzích. Změna strategie v Japonsku, kde se rozhodli opustit atomovou energii a zvyšující se poptávka v Indii, vzbuzuje obavy z růstu cen LNG (Skalamera 2014: 19). Ruský plyn se zdá jako optimální řešení pro plán Čínské vlády na růst spotřeby plynu. Čína také si slibuje, že rozšiřování spolupráce v energetickém sektoru se následně odrazí i ve spolupráci v ostatních sektorech vztahů s Ruskem. Čína chce s Ruskem více vyvažovat moc USA v centrální a východní Asii (Koch-Weser 2014: 4).

5. Nejnovější vývoj energeticko-bezpečnostních vztahů Ruska a Číny

Hlavní otázkou této kapitoly je zodpovědět, jak pokračuje energetická spolupráce mezi Ruskem a Čínou, v jaké fázi jsou ropné a plynové smlouvy a z nich vyplývající projekty, které byly uzavřeny do r. 2014 a zdali se tyto vztahy vyvíjejí dále a jakým způsobem.

Ve výroční zprávě Gazpromu z r. 2015 se píše, že společnost je strategicky zaměřená na asijsko-pacifický trh, kde hlavním cílem je včasné dokončení východní trasy z Ruska do Číny: tzv. „Power of Siberia“. Též uvádí, že práce na úseku z Chayandských polí do Blagoveshchenska začaly již na konci r. 2014. Předpokládané dokončení by mělo být v r. 2018. V r. 2015 byla podepsána dohoda o plánované výstavbě další části POS a to konkrétně kolem řeky Amur. (Gazprom 2016: 20) Plně funkční trasa by měla být dle nejnovějších informací spuštěna mezi lety 2019-2021. Začínat bude na kapacitě

5bcm a do konce r. 2021 by měla být přepravena již domluvená kapacita plynu a to 38 bcm (Sputniknews 2016c, Gazprom 2016: 63).

Současně byl projednáván západní projekt plynovodu z pohoří Altaj. Jak již bylo řečeno ve čtvrté kapitole, v r. 2014 byla podepsána jen nezávazná dohoda o možné západní spolupráci. V r. 2015 byla tato dohoda nahrazena novou dohodou o dodávkách plynu z pohoří Altaj, též zvanou jako „Power of Siberia 2“. Tato dohoda počítá s dodávkami 30bcm a postupně by se mohly navýšit až na 100 bcm (Chinadaily 2016, Nikolskyi 2015). Nicméně debaty ohledně Power of Siberia 2 nejsou stále u konce. Generální ředitel Gazpromu Alexey Miller se vyjádřil o POS 2 takto: "Vyjednávání o západní trase jdou podle plánu. Všechny podstatné technické problémy již byly vyřešeny. Poslední otázky jsou pouze obchodního charakteru" (Nikolskyi 2015). Poslední akcí, která se týkala tohoto projektu, bylo uzavření základní rámcové dohody o Power of Siberia 2 v květnu r. 2016, kde se státy shodly zatím na základních podmínkách (Sputniknews 2016a).

Co se týče ropného vývoje v rusko-čínských vztazích, i zde lze zaznamenat několik dílčích úspěchů. Po finálním zprovoznění celého ropovodu ESPO v r. 2012, již v následujícím roce 2013 bylo přepraveno okolo 30 mil. tun ropy a v budoucnosti bude přepravováno až 80 mil. tun ročně (Liu 2012). Spolupráce v oblasti ropy se velmi rychle rozvíjí a v dubnu r. 2016 již po druhé Rusko překonalo Saudskou Arábii jako největší čínský ropný dodavatel. Rusko v dubnu r. 2016 dovezlo do Číny v průměru 1,17mil. b/den., zatímco Saudská Arábie 1 mil. b/den (Sputniknews 2016b).

Naopak vcelku na mrtvém bodě je stále záležitost prodeje části podílu společnosti Rosněř. Ruský ministr pro ekonomický rozvoj Alexei Vlyukajev řekl, že ruská vláda je připravena prodat 19,5% podílu společnosti Rosněř v r. 2016. Nicméně čínský zájem záleží na ceně, kterou Rusko určí. Již v listopadu r. 2014 ruský předseda Medveděv prohlásil, že společnost nemůže být prodána za méně než 8,12 USD za akcii (Blinov 2015).

Závěr

V závěru se pokusíme shrnout zkoumanou oblast a výsledky, ke kterým tato práce došla. Na zkoumanou problematiku bylo nahlíženo především z pohledu zdrojů a jejich strategického významu pro rusko-čínské vztahy. Ve snaze dokázat, že oba státy, jak Rusko, tak Čína, využívají své zdroje k naplnění cílů zahraniční politiky a ne pokaždé jde těmto aktérům o ekonomické hledisko, bylo použito několika citací významných politologů, ekonomů a dalších autorů téměř ve všech kapitolách. Jak v případě ruské strany, tak čínské strany bylo poukázáno na fakt, že energetická bezpečnost je využívána k uskutečňování širší zahraniční politiky především k vlastním cílům aktérů. Zdařilým důkazem tohoto manipulativního chování z pohledu dodavatele je patrné u Ruska ve vyjednávání ohledně ropné i plynové spolupráce.

Ve čtvrté kapitole této práce bylo poukázáno na způsoby, jakým probíhaly debaty ohledně spolupráce v plynovém sektoru, kdy si Rusko dlouhá léta nekompromisně stálo za svými názory. Absolutně chyběla jakákoliv chuť Ruska pouštět na ruský trh čínské národní společnosti a čínský trh bralo Rusko v potaz jen jako poslední možnou volbu. Bohužel ruská stagnace těžby patrná od r. 2008, nedostatečné geologické průzkumy, nutnost investic do zastaralé techniky, příliš pomalé inovace a téměř žádná infrastruktura vyvolávaly v Rusku otázky o novém směřování energetické politiky. V posledních letech lze vysledovat uvědomování Ruska nutnosti vstoupit na Čínský trh a současně potřebu čínského kapitálu a zároveň akutní potřebu Číny ruského plynu a ropy. Nerozhodnost a liknavost Ruska dohnaly k ústupkům až události ve světě, které ruskou ekonomiku ovlivňovaly natolik, že nemohlo dále otálet. Ochlazování vztahů se státy Evropské unie, klesající poptávka po ruském plynu ze strany států EU a především klesající ceny ropy byly hlavními faktory určujícími změnu orientace na asijské resp. Čínské trhy. Během těchto let, kdy si Rusko teprve uvědomovalo důležitost čínského trhu, se Čína úspěšně pustila do různého

bilaterálního vyjednávání ohledně dodávek ropy a zemního plynu s dalšími státy jako Turkmenistán, Kazachstán, Uzbekistán, Austrálie, Katar, Indie a další. Tato jednání zajistila Číně dostatečné dodávky plynu i ropy. Přední energetický čínský expert Feng Yujun se vyjádřil, že Rusko už trochu propáslo načasování vstupu na čínský trh, jelikož Čína dle jeho slov "není již tak zoufalá, jako před 10 lety" (Paik 2015: 13). V současné době Čína není existenčně závislá na dodávkách ropy a zemního plynu z Ruska. Lze vysledovat, že spolupráce Číny a Ruska v oblasti ropy a zemního plynu je pro Čínu důležitá z hlediska čínských strategických cílů diverzifikace, nicméně již to není v té rovině, že by se Čína bez Ruska neobešla.

Autor Bobo Lo vysvětluje, že současné vyjadřování o rusko-čínské spolupráci jako o strategickém partnerství je mylné. Poukazuje na to, že strategické přátelství či spolupráce je založena na shodných či podobných názorech a postojích na světové dění. Sdílí stejné vize v bilaterálních vztazích a realizují základní spolupráci (Lo 2008: 2). Po náročném zkoumání těchto dvou států a jejich vztahů a společných kroků k údajné strategické spolupráci, nelze nesouhlasit s výše zmíněným názorem. Z jednotlivých jednání je patrné, že oběma státům, především však Rusku jde především o prosazování svých vlastních zájmů. Zcela mezi těmito aktéry chybí koncepce nějakého dlouhodobého rozvoje a zmíněná spolupráce řeší jen aktuální dílčí problémy.

Závěrem této práce lze shrnout několik faktů. Čína, ač se to před několika lety nezdálo, může již vystupovat podstatně silněji a sebevědoměji. Vzhledem k uplynulé dekádě klesajících cen ropy se Rusko potýkalo s extrémním nedostatkem financí pro rozvoj svých stávajících i nových nalezišť. S ohledem na tento faktor, je Čína schopna klást podmínky spolupráce, nárokovat si podíly ve společnostech a společných projektech.

Na zjištěných faktech lze snadno dokázat, že rusko-čínské vztahy jsou ukázkovým příkladem spolupráce, jež vychází z realistických principů. Jednotliví aktéři se snaží maximalizovat svůj

zisk a důsledně preferují vlastní zájmy, které mnohdy převažují nad ekonomickými výhodami.

Prameny a literatura:

Prameny:

Arsov, Zarko a Liu, Lydia. 2012. "Natural gas in China - potential for long- term oversupply?". *Drillers & Dealers*, č. 3, s. 22-24. Dostupné na: <http://content.yudu.com/Library/A1xdmi/DrillersandDealersJu/resources/3.htm> (18. 6.2016).

Blinov, Maxim. 2015. "Chinese Companies May Participate in Rosneft Privatization". *Sputniknews*. 12. 11.2015. Dostupné na: <http://sputniknews.com/business/20151112/1029994984/chinese-companies-rosneft-privatization.html> (19. 06.2016).

BP. 2015. *BP Statistical Review of World Energy June 2015*. Dostupné na: <http://www.bp.com/content/dam/bp/pdf/energy-economics/statistical-review-2015/bp-statistical-review-of-world-energy-2015-full-report.pdf>.

Businessdictionary. <http://www.businessdictionary.com/>

EIA. 2009. *Annual Energy Outlook 2009*. Energy information Administration.

EIA. 2012. *Annual Energy Outlook 2012*. Energy Information Administration.

Gazprom. 2016. *Multipolar Energy: Annual Report 2015*. Moskva: Gazprom. Dostupné na: <http://www.gazprom.com/f/posts/56/116176/gazprom-annual-report-2015-en.pdf> (19. 6.2016).

Chinadaily. 2016. "Russia, China support talks of Gazprom, CNPC on western route gas supply". 7. 6.2016. Dostupné na: http://africa.chinadaily.com.cn/world/2016-06/07/content_25639183.htm (19. 6.2016).

China National Offshore Oil Corporation. <http://www.cnoocld.com>

China National Petroleum Corporation. <http://www.cnpc.com.cn/en>

Liu. 2012. "Russia's ESPO oil link extends to Pacific. *Xinhuanet news*. 25. 12.2012. Dostupné na: http://news.xinhuanet.com/english/business/2012-12/25/c_132062237.htm (19. 06.2016).

Lukoil. <http://www.lukoil.com>

Ministry of Energy of the Russian Federation. 2010. *Energy strategy of Russia for the Period up to 2030*. Ministry of Energy of the Russian Federation.

Nikolskyi, Aleksey. 2015. "Russia, China Expect to Sign Power of Siberia-2 Deal in Spring 2016". *Sputniknews*. 3. 9.2015. Dostupné na: <http://sputniknews.com/business/20150903/1026546257.html> (19. 6.2016).

Patria. <https://www.patria.cz/>

Rosněřf. <http://www.rosneft.com>

Sinopec Group. <http://www.sinopecgroup.com/group/en>

Sputniknews. 2016a. "Russia, China to Continue Talks on Western Route Gas Deliveres on May 31". *Sptuniknews*. 30. 05.2016. Dostupné na: <http://sputniknews.com/world/20160530/1040505436/russia-china-gas-deliveries.html> (19. 06.2016).

Sputniknews. 2016b. "Setting Record: Russia outperforms Saudi Arabia in Chinese Oil Market". *Sputniknews*. 30. 05.2016. Dostupné na: <http://sputniknews.com/business/20160530/1040469150/russia-china-oil-market.html> (19. 06.2016).

Sputniknews. 2016c. "Russia Rules Out Changing Gas Supplies to China Through Power of Siberia". *Sputniknews*. 16. 01.2016. Dostupné na: <http://sputniknews.com/business/20160116/1033249380/power-of-siberia-russia-china.html> (19. 06.2016).

Tang, Anne. 2010. "Second section of Russia's ESPO pipelines starts welding. *Xinhuanet news*. 15. 1.2010. Dostupné na:

http://news.xinhuanet.com/english2010/business/2010-01/15/c_13138863.htm (19. 06.2016).

Transněft'. <http://en.transneft.ru/>

Xinhuanet news. 2010. "China-Russia relations at their best: ambassador." *Xinhuanet news*. 26. září 2010. Dostupné na: http://news.xinhuanet.com/english2010/china/2010-09/26/c_13530762.htm (19. 06.2016).

Literatura:

Bahgat, Gawdat. 2011. *Energy security: An interdisciplinary Approach.*: John Wiley and Sons.

Blank, Stephen. 2006. *Russo-Chinese Energy Relations: Politics in Command.* London: GMB Publishing.

Buzan, Barry a Waeaver, Ole a Wilde, Jaap de, eds. 2005. *Bezpečnost: nový rámec pro analýzu.* Brno: Centrum strategických studií.

Dannreuther, Roland. 2003. "Asian security and China's energy needs". *International Relations of the Asia-Pacific*, č. 3, s. 197-219.

Dannreuther, Roland. 2010. *International Relations Theories: Energy, Minerals and Conflict.* Working papaer č. 8, Polinares. Dostupné na: http://www.polinares.eu/docs/d1-1/polinares_wp1_ir_theories.pdf. (18. 6.2016)

Daojong, Zha. 2006. "Energy Interdependence". *China Security*, s. 2-16.

Gabuev, Alexander. 2015. *A "Soft Alliance"? Russia- China Relations after The Ukraine Crisis.* Policy Brief 126. Dostupné na: http://www.ecfr.eu/page/-/ECFR126_-_A_Soft_Alliance_Russia-China_Relations_After_the_Ukraine_Crisis.pdf. (18. 6.2016)

Haas, de Marcel. 2013. *Russian-Chinese Security Relations: Moscow's Threat from the East?*. Policy paper 3, Haag: Clingendael Institute. Dostupné na: http://www.clingendael.nl/sites/default/files/20130327_rc_securityrelations.pdf. (18. 6.2016)

Henderson, James a Stern, Jonathan. 2014. *The Potential Impact on Asia Gas Markets of Russia's Eastern Gas Strategy*. Oxford: The Oxford Institute for Energy Studies.

Henderson, James a Mitrova, Tatiana. 2015. *The Political and Commercial Dynamics of Russia's Gas Export Strategy*. Oxford: The Oxford Institute for Energy Studies.

Holman, Robert. 2010. "Malthusova populační teorie a její soudobé variace." In: *Thomas Malthus: 175 let od smrti*. Ed. Loužek Marek. Praha: CEP, 3-6.

Chen, Michael. 2014. *The Development of Chinese Gas Pricing: Drivers, Challenges and Implications for Demand*. Oxford: The Oxford Institute for Energy Studies.

Christie, Edward H. a Francois, Joseph a Urban, Waltraut et.al. 2009. *China's foreign policy: genesis, deployment and selected effects*. Vienna Institute for International Economic Studies. Dostupné na: http://www.fiw.ac.at/fileadmin/Documents/Publikationen/Studien_II/SI03.Studie.China__s_oil.pdf. (29. 4.2016)

Jakobson, Linda a Holtom, Paul et.al. 2011. *China's Energy and Security Relations with Russia*. Policy paper 29, Stockholm International Peace Research Institute. Dostupné na: http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=431. (18. 6.2016)

Kim, Younkyoo a Blank, Stephen. 2014. *US shale revolution and Russia: shifting geopolitics of energy in Europe and Asia*. Berlin: Springer.

Koďousková, Hedvika. 2013. "Čínská "plynová politika" vůči Rusku a Turkmenistánu v letech 2001-2012". *Mezinárodní vztahy*, č. 4, s. 46-66.

Kropatcheva, Elena. 2014. "He who has the pipeline calls the tune? Russia's energy power against the background of the shale "revolutions". *Energy Policy*, č. 66. s. 1-10.

Lo, Bobo. 2008. *Axis of Convenience: Moscow, Beijing, and The New Geopolitics*. Washington: Brookings Institution Press.

Luft, Gal a Korin, Anne. 2009. "Realism and Idealism in the Energy Security Debate." In: *Energy security challenges for the 21st century*. Ed. Luft, Gal a Korin, Anne. California: ABC-CLIO, 335-349.

Mascotto, Guillaume. 2010. *Demystifying Russia's Energy Strategy toward China: Strategic Manipulation or Unwitting Vulnerability?*. Quebec: CEIM. Dostupné na: http://www.ieim.uqam.ca/IMG/pdf/MascottoG_Russia2010.pdf. (18. 6.2016)

Ocelík, Petr a Černoch, Filip. 2014. *Konstruktivismus a energetická bezpečnost v mezinárodních vztazích*. Brno: Masarykova univerzita.

Paik Wook, Keun. 2015. *Sino-Russian Gas and Oil Cooperation: Entering into a New Era of Strategic Partnership?* Oxford: The Oxford Institute for Energy Studies.

Shadrina, Elena. 2014. "Russia's natural gas policy toward Northeast Asia: Rationales, objectives and institutions". *Energy Policy* 74, s. 54-67.

Skalamera, Morena. 2014. *Booming Synergies in Sino-Russian Natural Gas Partnership*. Cambridge: Harvard University.

Tingting Tang. 2014. *China's Natural Gas Imports and Prospects*. Čína: Duke University. Dostupné na: http://dukespace.lib.duke.edu/dspace/bitstream/handle/10161/8459/MP_Final_Tang.pdf?sequence=1. (18. 06.2016)

Waisová, Šárka. 2003. *Současné otázky mezinárodní bezpečnosti*. Dobrá Voda: Aleš Čeněk.

Weser-Koch, Jacob a Murray, Craig. 2014. *The China-Russian Gas Deal: Background and Implications for the Broader Relationship*. Dostupné na: http://origin.www.uscc.gov/sites/default/files/Research/China%20Russia%20gas%20deal_Staffbackgrounder.pdf. (18. 6.2016)

Yergin, Daniel. 2006. "Ensuring Energy Security". *Foreign Affairs* 85, č. 2, s. 69-82.

Yergin, Daniel. 2011. *The Quest: Energy, Security, And the Remaking of the modern world*. New York: Penguin Press.

Přílohy:

Seznam příloh:

Tabulka č. 1.: Největší spotřebitelé zemního plynu v roce 2014.....	11
Tabulka č. 2.: Největší spotřebitelé ropy v roce 2014.....	11
Tabulka č. 3.: Největší producenti ropy v roce 2014.....	13
Tabulka č. 4.: Největší producenti zemního plynu v roce 2014.....	14
Tabulka č. 5.: Přehled cen zemního plynu importovaného do Číny.....	33
Tabulka č. 6.: Ruské exportní ropné trasy.....	50
Tabulka č. 7.: Ruské exportní plynovody	51
Tabulka č. 8.: Systém ruského LNG	52
Graf č. 1.: Vývoj ceny ropy	13
Mapa č. 1.: Plánovaná trasa ESPO ropovodu.....	31
Mapa č. 2.: Plánované plynovodní potrubí a naleziště Power of Siberia, Altai route.....	35
Mapa č. 3.: Východní plynový program Gazpromu.....	53

Tabulka č. 6: ruské exportní trasy

Název ropovodu	Trasa ropovodu	V provozu od	Maximální kapacita mt/y	Poznámky
Družba	Samara-Schwedt (Německo), Litvinov (ČR), Százhalombatta (Maďarsko)	1964	82 mt/y	
BPS-1	Západní Sibiř a Timan – Pečorský region – Primorsk	2001	75 mt/y	Plánuje se rozšíření na 120 mt/y.
BPS-2	Uneča-Usf-Luga	2012	38 mt/y	V plánu je navýšení kapacity do 50 mt/y.
Baku-Novorossijsk	Baku-Novorossijsk	1997	7 mt/y	Uvažuje se až o trojnásobném navýšení kapacity.
Tengiz-Novorossijsk	Tengiz-Novorossijsk	2003	28 mt/y V roce 2009 CPC rozhodlo o navýšení kapacity do 67 mt.	Jako jediný není ve 100% vlastnictví Transněfti, ale Kaspického ropovodního konsorcia – CPC.
ESPO	Tajšet-Skovorodino-Kozmino (Nachodka)	2008–2009 (1. etapa) – 2012 (2. etapa)	30 mt/y	Kapacita úseku Tajšet-Skovorodino bude v rámci 2. fáze výstavby navýšena na 50 mt/y. Konečná kapacita ropovodu bude 80 mt/y.
Rusko-Čína	Skovorodino-Ta-čching	2010	15 mt/y	

(Zdroj: Kodousková 2014: 146)

Tabulka č 7: ruské exportní plynovody

Název	Trasa	V provozu od	Maximální kapacity (bcm/y)	Poznámky
Jamal-Evropa	Torzhok (Rusko) – Belorusko – Polsko – Mallnow (Německo)	1999; 2005 provoz na plnou kapacitu	33	V letech 2005–2007 se diskutovalo o rozšíření plynovodu. Projekt Jamal-Evropa 2 byl ale nahrazen Nord Streamem.
Rusko-Finsko	St.Petersburg – Tampere	1973	7	
Sojuz	Orenburg (Rusko) – Uťhorod (Ukrajina)	79		
Bratstvo	Urengoj (Rusko) – Uťhorod (Ukrajina) – Budapešť (Maďarsko)	1967 (do Československa) – 1984 (do Francie)	108	
Blue Stream	Izobilnoye (Rusko) – Ankara (Turecko)	2003	16	V letech 2002–2007 se uvažovalo o výstavbě paralelní trubky Blue Stream 2 nd s kapacitou 16 bcm/y a protažením až do Vídně. Pak byl projekt nahrazen South Streamem.
Southern Corridor / Balkan Transit	Urengoj (Rusko) – Istanbul (Turecko)	1974 do Rumunska a Bulharika; 1987 Turecko; 1988 Řecko	37,5	
Mozdok-Kazimagomed	Mozdok (Rusko) – Kazimagomed (Azerbájdžán)	1983	5	Do roku 2007 byl využíván pro export ruského plynu do Azerbájdžánu. Od 1. 1. 2010 přes něj Rusko importuje azerbájdžánský plyn. Plynovod prochází územím Dagestánu, obavy z teroristických útoků.
Nord Stream	Vyborg (Rusko) – Lubmin bei Greifswald (Německo)	2010–2011 (1. trubka); 2012 (2. trubka)	55 (2 trubky po 27,5 bcm/y každá)	Společníci projektu: OAO Gazprom, BASF SE/Wintershall Holding GmbH, E. ON Ruhrgas AG, N.V. Nederlandse Gasunie; GDF SUEZ S.A.

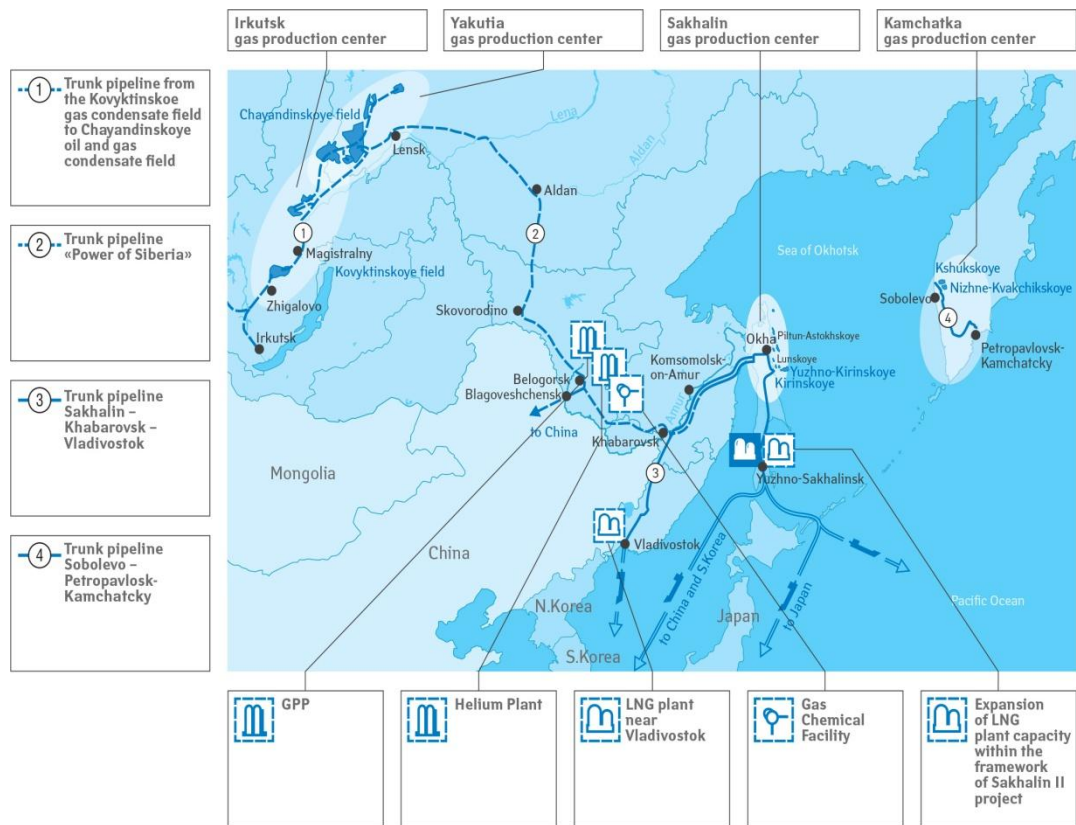
(Zdroj: Kodůusková 2014: 149)

Tabulka č. 8: Systém ruského LNG

	Russian Operator	Partners	Volume (mtpa)	Status
Sakhalin 2 Existing	Gazprom	Shell, Mitsubishi, Mitsui	10	Producing since 2009
Sakhalin 2 Expansion	Gazprom	Shell, Mitsubishi, Mitsui	5	Possible FID in 2016
Yamal LNG	Novatek	Total, CNPC	16.5	Under construction; first output planned 2017/18
Baltic LNG	Gazprom		10	Start-up planned for 2020, but still in planning stages
Far East LNG (Sakhalin 1)	Rosneft	Exxon, Sodeco, ONGC	5-10	Initially planned for 2019, but now postponed to early 2020s
Vladivostok LNG	Gazprom		10-15	Postponed until beyond 2020
Arctic LNG	Novatek		16.5	New LNG concept based on Gydan peninsula fields. Possible start-up in mid-2020s
Pechora LNG	Rosneft	Alltech	4	Concept outlined, but no firm plans yet
Shtokman (Phase 1)	Gazprom	Total, Statoil	15	Postponed indefinitely

Zdroj: (Henderson 2015)

Mapa č. 3. Východní plynový program Gazpromu

(Zdroj: Gazprom)